

Femicid u međunarodnom kontekstu i Republici Hrvatskoj

Živković, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:320714>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-02**



Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)



Pravni fakultet u Zagrebu

Katedra za kazneno pravo

Lucija Živković

FEMICID U MEĐUNARODNOM KONTEKSTU I REPUBLICI HRVATSKOJ

Diplomski rad

Mentor: prof.dr.sc. Aleksandar Maršavelski

Zagreb, 2024.

IZJAVA O IZVORNOSTI

Ja, Lucija Živković, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Lucija Živković

Sadržaj

<i>I. Uvod</i>	4
<i>II. Općenito o femicidu i osvrt na važnost njegovog uvođenja u Kazneni zakon</i>	4
1. Razvoj pojma femicid	4
2. Podređen položaj žena kroz povijest i danas	5
3. Razlikovanje od drugih oblika nasilja nad ženama	6
4. Važnost uvođenja femicida u Kazneni zakon	6
5. Uređenje ubojstva žene u hrvatskom Kaznenom zakonu	8
6. Femicid u kontekstu obiteljskog nasilja	10
<i>III. Femicid u međunarodnom kontekstu: problemi i implementacija u zakonodavstvo</i> ...	13
1. Uvod	13
2. Latinska Amerika	14
3. Europa	17
4. Istanbulska konvencija	19
<i>IV. Serijska ubojstva i femicid</i>	20
<i>V. Povezanost između socio-ekonomskih faktora i femicida</i>	21
<i>VI. Uloga medija u izvještavanju o femicidu</i>	22
<i>VII. Uloga nevladinih organizacija u borbi protiv femicida</i>	23
<i>VIII. Femicid u Hrvatskoj</i>	24
1. Uvođenje femicida u Hrvatsku kao zasebnog kaznenog djela	24
2. Kako je uvođenje femicida u Hrvatskoj uskladilo hrvatsko zakonodavstvo s međunarodnim standardima i preporukama	26
3. Kategorizacija ubojstva žene prije uvođenja femicida u Kazneni zakon	27
4. Prevencija i zaštita od femicida u Republici Hrvatskoj	29
<i>IX. Zaključak</i>	32
<i>Popis Literature</i>	33

I. Uvod

Femicid, kao specifičan oblik rodno uvjetovanog nasilja, predstavlja ekstreman i najočitiiji primjer strukturne nejednakosti među spolovima. Radi se o namjernom ubijanju žena zbog njihove spolne pripadnosti, a ono što ovaj oblik nasilja čini jedinstvenim jest njegov ukorijenjeni patrijarhalni kontekst i kulturne norme koje, u većini slučajeva, podržavaju ili toleriraju nasilje nad ženama. U Republici Hrvatskoj, kao i u brojnim drugim zemljama, femicid je postao sve ozbiljniji društveni problem. Kako će se kasnije u radu vidjeti, današnje statistike pokazuju da broj slučajeva femicida u Hrvatskoj i svijetu ne opada značajno, unatoč uvođenju strožih kazni i mjera zaštite. Zakonodavne reforme i mjere prevencije pokazuju da postoji volja za promjenom, no problem femicida nadilazi samo zakonsku regulaciju – on zahtijeva širu društvenu transformaciju, od promjene rodnih uloga i obrazaca ponašanja do jačanja institucionalnih kapaciteta za prevenciju i zaštitu žena.

Tradicionalni odgoj i sredina, dubinski ukorijenjen strah od partnera, strah od javne osude i sramoćenja samo su neki od razloga radi kojih je bitno naglasiti važnost kategorizacije femicida te pokazatelj da je femicid u svojoj suštini izraz povijesne nejednakosti spolova, ali i indikator koliko društvo nije uspjelo osigurati zaštitu i jednakost za žene.

U ovom radu će se obraditi pojam femicida, njegov razvoj kroz povijest, razlike od drugih vrsta kaznenih djela, njegove pojave u drugim zemljama i Hrvatskoj, faktore koji utječu na njegovu percepciju te reakcije uvedene u svrhu njegovog sprječavanja. Glavno pitanje koje ovaj rad postavlja jest u kojoj mjeri je femicid danas prepoznat kao problem kako u Hrvatskoj tako i u svijetu te koje mjere su poduzete kako bi se borilo protiv ove vrste ubojstva.

II. Općenito o femicidu i osvrt na važnost njegovog uvođenja u Kazneni zakon

1. Razvoj pojma femicid

Nasilje nad ženama te ubojstva žena oduvijek su postojala, no konkretizacija pojma femicida kao takvog popularizirala se tek u modernoj zakonodavnoj i znanstvenoj literaturi i praksi. “Zara i njezini kolege vjeruju da je pojam femicida prvo složio irski novinar Corry, 1801. godine, koji je bio predani kritičar londonske urbane kulture i upitne moralnosti londonskog društva.”¹ John Corry je u svojem djelu “A satirical view of London at the Commencement of the Nineteenth Century“ femicidom nazvao ubojstvo ženske osobe. Modernija definicija femicida koja glasi “*The term femicide refers to killings of females by males because they are female.*”² postavljena je od američke spisateljice Diane E. H. Russel, 1992.

¹ Škorić, Marissabell; Rittossa, Dalida, “Abandoned and Forgotten? Violent Deaths of previously abused female victims in Croatia“, 2021., str.11

² Russel, Dianne E. H.; Redford, Jill, “Femicide: the politics of Women killing“, 1992., str. 15

godine u njezinom revolucionarnom djelu "*Femicide: The Politics of Women Killing*". Ono je jedno od prvih djela koje je dalo jasnu definiciju i teorijsku podlogu za koncept femicida. Na hrvatskom jeziku ta definicija označava femicid kao „ubojstvo žena od strane muškaraca zato što su žene“. Ključna okolnost u navedenoj definiciji jest rodno uvjetovano ubojstvo. Diane E. H. Russel i Jill Radford dalje opisuju femicid kao „najekstremniji oblik teroriziranja žena“³.

Prema definiciji Europskog instituta za jednakost spolova, femicid uključuje „ubijanje žena u kontekstu obiteljskog nasilja, kao i ubojstva iz časti, namjerno ubijanje žena u ratnim sukobima i druge oblike ubijanja koji su izravno povezani s rodnom nejednakošću“⁴. Važnost ovih definicija očituje se u naglasku na rodnu dimenziju ove vrste ubojstva pogotovo kada se uzme u obzir dugačka povijest zanemarivanja nasilja nad ženama.

2. Podređen položaj žena kroz povijest i danas

Žene su, povijesno gledano, bile marginalizirane i isključivane iz političkog, ekonomskog i društvenog života, a ta isključenost često je rezultirala njihovom ranjivošću u privatnoj sferi, gdje se nasilje nad njima često toleriralo i opravdavalo. Još od najdavnijih dana kroz razne civilizacije protezao se patrijarhalni društveni sustav u kojem muškarci, osobito očevi ili stariji muškarci, imaju dominantnu ulogu u svim ključnim aspektima društva, kao i političku, ekonomsku, pravnu i obiteljsku moć. U patrijarhalnom sustavu, žene su često podređene muškarcima, s ograničenim pravima i mogućnostima te su njihove uloge uglavnom ograničene na obitelj i kućanstvo. Ovakav položaj žene protezao se dalje kroz povijest i manifestirao se u različitim oblicima. Kao primjer se može uzeti 1782. godina kada je sudac u Engleskoj dao muževima pravo da se koriste nasiljem nad ženama dokle god je sredstvo nasilja tanje od njihovog palca što je bio uzrok formiranju fraze „rule of thumb“ iliti pravilo palca.⁵ Ovaj primjer samo je jedan od mnogih koji pokazuje kako je kroz povijest nasilje nad ženama bilo tolerirano i opravdavano. Danas bi se takav stav suda smatrao odbojnim i nedopustivim. Nepravedan položaj žena vidljiv je i danas pogotovo u kontekstu tradicionalnih zajednica u kojima su žene izložene pritisku javnog mišljenja, makar po cijenu vlastite sigurnosti. Kao jedan od primjera, kako navode Škorić i Rittossa pozivajući se na presudu Vrhovnog suda 12- K-11/15-135, bio bi slučaj u kojem je žrtva 30 godina teško zlostavljana od strane svog supruga, no radi straha od javne osude i sramoćenja, ostala je u tom braku. S obzirom na to da je sredina u kojoj su živjeli bila malena i izrazito tradicionalna, nije

³ Russel, Dianne E.H.; Radford, Jill, "Femicide: the politics of Women killing", 1992., str. 3

⁴ Europski institut za jednakost spolova, https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1192?language_content_entity=en

⁵ Social Europe, "Femicide: why a specific crime is needed", <https://www.socialeurope.eu/femicide-why-a-specific-crime-is-needed>

dobila potrebnu podršku javnosti da napusti brak.⁶ Iako je potreba za zaštitom žena postojala kroz čitavu povijest čovječanstva, tek razvojem pravne prakse, znanosti te društvenim napretkom se iskristalizirao opseg problema i moguće strategije za njegovo rješavanje.

3. Razlikovanje od drugih oblika nasilja nad ženama

Prijevod definicije Europskog instituta za jednakost spolova definira femicid kao “*Najteži oblik rodno uvjetovanog nasilja. Duboko je ukorijenjen i predstavlja manifestaciju neravnoteže moći u društvu koja promiče nejednak položaj muškaraca i žena.*”⁷. Ovom definicijom naglašava se femicid kao specifičan oblik nasilja u kojem je ubijanje žene motivirano njenim spolom ili rodnom identitetom. To bi značilo da je žena žrtva nasilja zbog svojeg spola, dok druge vrste nasilja nad ženama mogu imati različite motive i kontekste. Nadalje definicija potvrđuje ranije navedenu tezu kako muškarci i žene imaju znatno neravnopravan položaj u društvu te da je takva dinamika odnosa potaknula formiranje ovog vrsta nasilja. Primjeri iz prakse, kako navode Maršavelski i Maoslavac u svojem “Osvrtu na prijedlog osme novele Kaznenog zakona“, bili bi ubojstvo žene jer je pokušala napustiti nasilnu vezu ili radi ljubomore muškarca prema svojoj supruzi ili djevojci⁸. Iako u zakonodavstvima diljem svijeta postoje mnogobrojne mjere o zaštiti ljudskog života, te mjere nisu rodno-specifične. Prije uvođenja femicida, ubojstvo je bilo kazneno djelo s određenim pretpostavkama i propisanim kaznama neovisno o tome je li žrtva žena ili muškarac. Upravo stavljanjem naglaska na spol žrtve, dolazi do širenja javne svijesti o problemu ne samo ubojstva žena već nasilju koje je prethodilo oduzimanju života te društvenim strukturama koje su to omogućile. Značenje femicida ima kako pravnu važnost tako i simboličnu težinu. Usmjeravanje pozornosti na specifičnu vrstu nasilja nad ženama, omogućava da pravosudni sustav ne razmatra samo čin ubijanja već i širi kontekst okolnosti u kojima je do njega došlo, istovremeno pomažući sustavu u postavljanju preventivnih mjera i širenju javne svijesti o ozbiljnosti problema koji nasilje nad ženama predstavlja.

4. Važnost uvođenja femicida u Kazneni zakon

Kao što je ranije navedeno, konkretizacija femicida bitna je utoliko što ističe da nasilje nad ženama može biti motivirano spolom te da odražava dublje društvene probleme rodne nejednakosti. Ona pomaže

⁶ Presuda 12 K-11/15-135, Općinski sud u Karlovcu (28 listopada 2016) (RH); Presuda III Kž 2-17-4, Vrhovni sud Republike Hrvatske (31 lipanj 2017) (RH).

⁷ Europski institut za jednakost spolova, https://eige.europa.eu/gender-based-violence/femicide?language_content_entity=en#:~:text=Femicide%20is%20broadly%20defined%20as,of%20%20h%20onour%3B%20etc.

⁸ Maršavelski, Aleksandar; Moslavac, Bruno, “Osvrt na prijedlog osme novele Kaznenog zakona“, 2023., str. 315

u raspoznavanju korijenskih uzroka nasilja te oblikovanju učinkovitijih odgovora na slučajeve nasilja nad ženama. Kako Europski institut za ravnopravnost spolova u svojem istraživanju “Mjerenje femicida u Hrvatskoj”⁹ navodi, različite vrste femicida uključuju između ostaloga, “ubojstvo žene kao rezultat nasilja intimnog partnera, mučenje i mizogino ubijanje žena, ciljano ubijanje žena i djevojčica u ime časti, ciljano ubijanje žena i djevojčica u kontekstu oružanog sukoba, ubijanje žena zbog miraza, ubijanje žena i djevojčica zbog njihove seksualne orijentacije i rodnog identiteta, ubijanje domorodačkih i autohtonih žena i djevojčica zbog njihova spola, infanticid ženske djece i feticid na temelju spola, smrt uzrokovana genitalnim sakaćenjem, optužbe za vještičarenje te ostale vrste femicida povezane s bandama, organiziranim kriminalom, preprodavačima droge, trgovinom ljudima te širenjem lakog oružja”.¹⁰ Jedan od najtežih oblika podređenosti žena u društvu bio je i dan danas je vidljiv kroz pojam takozvanih “*honour killings*” koji se na hrvatski jezik prevode kao ubojstva u ime časti. Organizacija “Sigurno Mjesto” *honour killing* definira kao “termin koji se odnosi na praksu po kojoj muškarci ubijaju svoje srodnice, članice obitelji, u ime obiteljske časti zbog seksualnih odnosa izvan braka, uključujući silovanje ili sumnje na bračnu nevjeru.”¹¹ Opširnije gledajući, takva ubojstva mogla bi se opisati kao čin ubojstva, obično žene, koje počinu član obitelji zbog uvjerenja da je žrtva osramotila ili narušila čast obitelji. U zemljama poput Pakistana i Indije, ubojstva iz časti najčešće su povezana s odbijanjem dogovorenih brakova, međuetničkim ili međureligijskim brakovima, te s navodnim preljubom. Prema izvještaju medijskog portala Radio Free Europe, Radio Liberty iz 2023. godine, nedavni slučaj ubojstva u ime časti dogodio se u Pakistanu u slučaju muškarca koji je usmratio svoju osamnaestogodišnju kćer na zahtjev plemenskog vijeća zato što se pojavila na slici s muškarcima s kojima nije u rodu.¹² Spominjanje plemenskog vijeća ukazuje na činjenicu da ova praksa postoji u tradicionalnim zajednicama, gdje su društveni pritisci i očuvanje obiteljske časti prioritetni. Kako se radi o slučaju iz 2023. godine, očito je da ove tradicionalne, nepravedne i okrutne prakse nisu stvar davne prošlosti već problematika sadašnjosti. U mnogim dijelovima Bliskog Istoka, posebno u ruralnim područjima, ubojstva iz časti često su odgovor na stvarne ili percipirane prijestupe poput izvanbračnih veza, traženja razvoda ili nepoštivanja obiteljskih pravila. U nekim državama, kao što su Jordan i Egipat, takvi zločini su povijesno bili tretirani blažim kaznama zbog “olakotnih okolnosti časti”¹³. U konkretnom primjeru Jordana, njihov Kazneni zakon u članku 340. propisuje “Tko zatekne svoju ženu ili jednu od svojih ženskih potomaka, predaka ili sestara u činu preljuba ili u nezakonitom krevetu i odmah je ubije, ili njezinog ljubavnika, ili oboje, ili ih napadne, a napad rezultira smrću, ozljedom ili trajnim unakaženjem,

⁹ Europski institut za jednakost spolova, “Mjerenje femicida u Hrvatskoj“, https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/20211563_pdf_mh0121103hrn_002.pdf

¹⁰ *ibid.*

¹¹ Sigurno mjesto, “Oblici nasilja“, [http://www.sigurnomjesto.hr/savjetovanje/oblici-nasilja/#:~:text=Ubojstva%20u%20ime%20%C4%8Dasti%20\(engl,ili%20sumnje%20na%20bra%C4%8Dnu%20nevjeru.](http://www.sigurnomjesto.hr/savjetovanje/oblici-nasilja/#:~:text=Ubojstva%20u%20ime%20%C4%8Dasti%20(engl,ili%20sumnje%20na%20bra%C4%8Dnu%20nevjeru.)

¹² Radio Free Europe Radio Liberty, “Deaths of Women put spotlight on Honor killings in Pakistan“, <https://www.rferl.org/a/pakistan-womens-deaths-honor-killings/32708708.html>

¹³ Haya; Fakhoury, “Policy Proposal: Combatting Jordan’s Honor Crimes, The Beacon Journal“, 2023 Izdanje, str.3

imat će pravo na ublažavajuću okolnost“.¹⁴ U nekim od ovih država, zakoni su postupno postajali stroži prema počiniteljima, ali praksa i dalje postoji u određenim regijama. Između ostalog, iako ubojstva iz časti nisu dio zapadnih kulturnih normi, zabilježeni su slučajevi unutar migrantskih zajednica iz gore navedenih regija. Primjeri su zabilježeni u zemljama poput Velike Britanije gdje je dvadesetogodišnja žena iračko-kurdskog podrijetla Banaz Mahmud ubijena 2006. godine na zahtjev njezine obitelji zato što je izašla iz nasilnog braka u koji je prvenstveno ušla pod prisilom¹⁵. U Njemačkoj, 2005. godine muškarac je ubio svoju sestru Hatun Sürücü, oboje tursko-kurdskog podrijetla, jer je poprimila “zapadnjački“ način života te također napustila prisilni brak.¹⁶

Iz navedenih primjera vidljivo je kako je položaj žene još od početka civilizacije podređen u odnosu na položaj muškarca. Iako su mnoga zakonodavstva i međunarodni ugovori poput strožih zakona o ženskom obrezivanju u Egiptu iz 2021. godine, te „Honor crimes law“ iz 2017. godine kojim se ubojstvo iz razloga časti više ne smatra olakotnom okolnosti¹⁷, i drugi prilagodili svoje norme modernizaciji društva te znatno uredila međuljudske odnose u sklopu kojih je I položaj žene osobito zaštićen, ne može se umanjiti važnost održavanja i unaprjeđivanja zaštite žena u društvu. Upravo iz tih razloga, femicid kao zasebno kazneno djelo pomaže u identifikaciji i prevenciji zločina nad ženskim osobama.

5. Uređenje ubojstva žene u hrvatskom Kaznenom zakonu

Škorić i Rittossa u svojem radu “Teško ubojstvo ranije zlostavljane bliske osobe - izbor vrste i mjere kazne u sudskoj praksi“ navode kako je „nasilje vjeran pratitelj ljudske prošlosti i akter naše sadašnjosti“¹⁸. Ipak, razvojem znanstvenih okvira došlo je do posebne kategorizacije različitih vrsta nasilja što je sporadično utjecalo na pomake u zakonodavnom okviru. Iako je Republika Hrvatska 2018. godine ratificirala Istanbulsku konvenciju (Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji) koja prepoznaje nasilje prema ženama kao kršenje ljudskih prava i kao oblik diskriminacije protiv žena, hrvatsko kazneno pravo do nedavno je isključivo razlikovalo pojam ubojstva („Tko ubije drugoga kaznit će se kaznom zatvora od najmanje pet godina.“)¹⁹ i teškog ubojstva koje je podrazumijevalo ubojstvo na okrutan ili podmukao način, ubojstvo osobe koja je posebno ranjiva zbog njezine dobi, teže tjelesne ili duševne smetnje ili trudnoće, ubojstvo iz koristoljublja, bezobzirne osvete, mržnje ili iz drugih niskih pobuda, ubojstvo radi počinjenja ili

¹⁴ POMED, “Project on middle east democracy, Until when?! Honor Killings and other domestic violence against women in Jordan“, <https://perma.cc/4QXX-WF5D>

¹⁵ National Commission on Forced Marriage UK, “Your Life, Your Marriage, Your Choice“, <https://forcedmarriagecommission.co.uk/banaz-mahmod/>

¹⁶ Reuters, “Afghan brothers go on trial in Germany for honour killing of sister“, <https://www.reuters.com/world/afghan-brothers-go-trial-germany-honour-killing-sister-2022-03-02/#:~:text=Some%2025%20people%20were%20victims,TDF%20said%20in%20a%20statement.>

¹⁷ Rautureau, Louise; “Honor crimes in Jordan: between legislation and women's experience“

¹⁸ Škorić, Marissabell; Rittossa, Dalida, “Teško ubojstvo ranije zlostavljanje bliske osobe – izbor vrste I mjere kazne u sudskoj praksi“, 2022., str.178

¹⁹ Kazneni zakon (pročišćeni tekst), Narodne novine, br. 36/24, 2024., članak 110.

prikrivanja drugog kaznenog djela, ubojstvo službene osobe u vezi s njezinim obavljanjem službene dužnosti²⁰. Općenito, ubojstvo je definirano u Kaznenom zakonu kao jedno od najtežih kaznenih djela i može biti kažnjivo dugotrajnom kaznom zatvora, uključujući kaznu zatvora od 10 do 40 godina u slučaju teških okolnosti no kao što je vidljivo, u navedenim člancima ubojstvo žene, kao i bilo koje osobe, klasificiralo se općenito kao kazneno djelo ubojstva. U ovakvoj organizaciji kaznenog sustava, ubojstvo žene, ako su postojale otegotne okolnosti, moglo se podvesti pod „teško ubojstvo“, ali rodna pripadnost žrtve nije se uzimala u obzir. Iako je ovaj način uređenja pružao određenu razinu zaštite za žrtve oba spola, nije se obraćala posebna pažnja na ranjivost ženskog roda. Tek je zakonodavnim promjenama iz 2023. godine u Republici Hrvatskoj, člankom 111.a., uveden termin „teško ubojstvo žene“, čime je počelo specifično prepoznavanje i sankcioniranje femicida. „Tko počini rodno utemeljeno ubojstvo ženske osobe, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.“²¹ Uvođenjem navedenog termina „teško ubojstvo žene“, zakonodavstvo sada prepoznaje rodno uvjetovano nasilje kao specifičan i posebno težak oblik kaznenog djela, što je važan korak u zaštiti žena i borbi protiv nasilja prema ženama. Prema istraživanju Maršavelskog i Moslavca iz 2022. godine “U 60 % istraživanih presuda počinitelji su osuđeni za obično ubojstvo (čl. 110. KZ-a), a u 40 % za teško ubojstvo (čl. 111. KZ-a). Pritom se u najmanje 90 % presuda radilo o bliskim osobama – i to isključivo o bivšim i sadašnjim partnericama (70 % bivše, 20 % sadašnje partnerice) – upravo tipičnim femicidima kao rodno utemeljenim ubojstvima”²². Prije 2023. godine ova ubojstva su se sudila bez obraćanja pažnje na spol žrtve radi čega ponovno dolazi do izražaja važnost razlikovanja femicida od druge dvije vrste ubojstva. Femicid se također često događa u kontekstu obiteljskog ili intimnog nasilja kao u slučaju kada je počinitelj ubio svoju suprugu nakon što ju je više od 30 godina intenzivno psihički i fizički zlostavljao²³. Zato je hrvatski Zakon u članku 111.a. dodatno konkretizirao slučajeve koji potpadaju pod teško ubojstvo ženske osobe. “Pri utvrđivanju kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka uzet će se u obzir da je djelo počinjeno prema bliskoj osobi, osobi koju je počinitelj već ranije zlostavljao, ranjivoj osobi, osobi koja se nalazi u odnosu podređenosti ili zavisnosti, ili je djelo počinjeno u okolnostima spolnog nasilja ili zbog odnosa koji žene stavlja u neravnopravan položaj ili da postoje druge okolnosti koje upućuju da se radi o rodno utemeljenom nasilju.”²⁴

Ovim dodatkom otvara se mogućnost strožeg sankcioniranja obiteljskog nasilja te pomaže u prevenciji istoga²⁵. O femicidu u kontekstu obiteljskog nasilja bit će rečeno dalje u radu. Uvođenjem svih ovih promjena, naš kazneni sustav priznaje ranjivi položaj žene te naglašava važnost zaštite žena u našoj svakodnevi.

²⁰ Kazneni zakon (pročišćeni tekst), Narodne novine, br. 36/24, 2024., članak 111.

²¹ Kazneni zakon (pročišćeni tekst), Narodne novine, br. 36/24, 2024., članak 111 a.

²² Maršavelski, Aleksandar; Moslavac, Bruno, “Osvrt na prijedlog osme novele Kaznenog zakona“, 2023., str. 315

²³ ŽŠ, 12 K-11/15-135 od 28. listopada 2016.

²⁴ Kazneni zakon (pročišćeni tekst), Narodne novine, br. 36/24, 2024., članak 111

²⁵ *ibid*

6. Femicid u kontekstu obiteljskog nasilja

Kako navodi Jasminka Blažić Grgić, mag. iur. “S obzirom na vrste, razlikujemo intimni i neintimni femicid. Intimni femicid se odnosi na ubojstvo ženskog spola od sadašnjeg ili bivšeg partnera (to može uključivati bivšeg ili sadašnjeg partnera, supruga i izvanbračnog supruga) čemu je često prethodila intimna veza iz koje je ona pokušala pobjeći“²⁶. U ovom radu, pojam “obiteljskog nasilja“ odnosit će se prvenstveno na zločine počinjene od intimnog sadašnjeg ili bivšeg partnera te neće obuhvaćati ubojstva od strane neintimnih rođaka. Ovaj oblik femicida posebno je zabrinjavajuć jer se događa unutar intimnih odnosa, gdje bi žene trebale biti najsigurnije, ali često postaju žrtve smrtonosnog nasilja. On je vrhunac kontinuiranog zlostavljanja, fizičkog, psihičkog ili ekonomskog, kojem je žena bila izložena.

Prema izvješću Svjetske zdravstvene organizacije (WHO), koje obuhvaća razdoblje od 2018. do 2000. godine, 1 od 3 žena ili 30 % žena širom svijeta bilo je izloženo fizičkom i/ili seksualnom zlostavljanju od strane intimnog partnera, seksualnom nasilju od strane osoba koja nije partner ili oboje.²⁷ Femicid je često posljednja faza ciklusa nasilja, gdje žrtve godinama trpe zlostavljanje prije nego što dođe do smrtonosnog ishoda. Upravo radi toga, on se ne može promatrati kao izolirani slučaj pojedinačnog nasilja, već kao sustavni problem koji zahtijeva sveobuhvatne društvene i pravne mjere za njegovu prevenciju.

Kako navode Škorić i Rittosa u svojem radu *Teško ubojstvo ranije zlostavljane bliske osobe - izbor vrste i mjere kazne u sudskoj praksi* “Pokazalo se kako, za razliku od muškaraca, žene nose pojačan rizik gubitka života od ruke člana obitelji ili intimnog partnera i kako njihova smrt može predstavljati kulminaciju ranijeg zlostavljanja koje se ispoljavalo u različitim oblicima nasilnog ponašanja počinitelja“.²⁸ Mnoge žrtve femicida prije ubojstva proživljavaju godine obiteljskog nasilja, koje uključuje fizičko nasilje, kontrolu, emocionalno zlostavljanje i izolaciju. Često su žene prisiljene ostati u toksičnim odnosima zbog ekonomske ovisnosti, straha za sigurnost svoje djece ili zbog društvenog pritiska. Femicid je obično krajnja točka kontinuiranog ciklusa nasilja u kojem nasilje postaje sve ozbiljnije i opasnije. Istraživanja pokazuju da se ubojstva žena u obiteljskom kontekstu često mogu predvidjeti na temelju prethodnih prijetnji smrću, intenziviranja kontrole nad ženom ili drugih oblika nasilja. Iako zakonodavni okviri postoje, često se ne provode dovoljno učinkovito. Žene koje prijave zlostavljanje često ne dobivaju adekvatnu zaštitu, a nasilnici često nisu sankcionirani na vrijeme. U mnogim društvima femicid u obiteljskom kontekstu proizlazi iz patrijarhalnih normi koje legitimiziraju mušku kontrolu nad ženama. Ove norme opravdavaju nasilje nad ženama, bilo kroz ideje o "časti", vlasništvu nad partnericom ili ženskoj podređenosti. Nerijetko postoje jasni znakovi koji prethode

²⁶ Blažinović Grgić, Jasminka, mag. iur., “Femicid kao najekstremniji oblik rodno uvjetovanog nasilja“, 2022.

²⁷ WHO: “Violence against women Prevalence Estimates, 2018. Global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women.“, Geneva, 2021.

²⁸ Škorić, Marissabell; Rittossa, Dalida, “Teško ubojstvo ranije zlostavljanje bliske osobe – izbor vrste I mjere kazne u sudskoj praksi“, 2022., str.180

femicidu, poput prijetnji, eskalacije fizičkog nasilja, praćenja i ljubomore. Dunja Bonacci Skenderović u svojem radu “Ili moja ili ničija! – analiza intimnog partnerskog femicida u Hrvatskoj 2016 - 2023.” referira se na definiciju femicida postavljenu od strane Europskog instituta za jednakost spolova koja glasi “ubojstvo žena od strane intimnog partnera i smrt žena kao rezultat štetne prakse za žene. Intimni partner je bivši ili sadašnji supružnik ili partner bez obzira na to dijeli li počinitelj isto prebivalište sa žrtvom.”²⁹ U navedenom istraživanju, autorica navodi kako je femicid od strane intimnog partnera „najčešći oblik femicida u svijetu i Hrvatskoj“³⁰. Također navodi kako je za početak istraživanja uzela 2016.godinu jer je te godine pravobraniteljica za ravnopravnost spolova počela sustavnije analizirati slučajeve femicida.³¹ Navedeno istraživanje obuhvaća 56 slučajeva femicida u Hrvatskoj koji su se dogodili u tom razdoblju a podatci su dobiveni od Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske. Kako je ranije navedeno, najčešći oblik femicida jest femicid počinjen od strane intimnog partnera, a u čak 77 % slučajeva radi se o ubojstvu unutar braka ili veze. Iako je autorica detaljno prikazala podatke o femicidu u odnosu na područje gdje se dogodio, dobi počinitelja i žrtve, dužini trajanja veze ili braka, možda najupečatljiviji dio istraživanja jest takozvana “vremenska crta femicida“. Autorica navodi kako je femicid u svojoj suštini “planirano, proračunato i namjerno ubojstvo“ te se pri tome referirala na autoricu Jane Mockton Smith koja je analizirala preko 400 slučajeva intimnih partnerskih ubojstava te napravila vremenski okvir praćenja rizika od ubojstava. Prema autorici, postoji osam faza vremenske crte ubojstva. Prva faza naziva se faza povijesti kontrole ili uhođenja i ona se odnosi na period prije formiranja partnerske veze. To bi se najjednostavnije moglo opisati kao obrazac zlostavljača po kojem se on ponaša u svakoj svojoj vezi. Fokus ove faze je na prijašnjim ponašanjima i prijestupima koji mogu biti jasan indikator budućeg femicida te općenito naznaka budućeg zlostavljanja. Iako se čini da bi se takvi indikatori mogli poprilično lagano uočiti u samim početcima veze, to nije uvijek slučaj. Naime, kao što je ranije u radu navedeno, često se desi da zlostavljanja u ranijim vezama ne budu prijavljena radi kulturnih normi zajednica u kojima su ona počinjena. Kao što je već spomenuto, u slučaju ŽŠ, 12 K-11/15, op.cit. (bilj. 9) radi tradicionalne zajednice “nitko od obitelji i susjeda nije prijavio nasilje, koje se nesporno često događalo kroz dugi vremenski period, tako da optuženik nije bio evidentiran kao počinitelj kaznenih ili prekršajnih djela nasilja u obitelji“³². Ova situacija pokazuje kako se često nasilje intimnih partnera ne prijavljuje te ostaje unutar “četiri zida“. Javni pritisci i strah od sramoćenja u ovakvim slučajevima su neprijatelji prepoznavanja prve faze vremenske crte femicida jer ne postoje javne informacije o prijašnjim zlostavljanjima. Na žalost, detaljnija istraživanja se provode tek kao posljedica kaznenog djela ubojstva a ne kao mjera za uočavanje i prevenciju potencijalnog femicida.

²⁹ EIGE

³⁰ Bonacci Skenderović, Dunja, “Ili moja ili ničija! – Analiza intimnog partnerskog femicida u Hrvatskoj 2016.-2023.“, Zagreb, 2024., str.12

³¹ *ibid.* str 12

³² Škorić, Marissabell; Rittossa, Dalida, “Teško ubojstvo ranije zlostavljanje bliske osobe – izbor vrste I mjere kazne u sudskoj praksi“, 2022., str. 203

Druga faza se naziva "Brzina i predanost" u kojoj zlostavljač "pronalazi ženu s kojom želi biti u vezi"³³. Cilj ove faze je što brže uspostavljanje predanosti žene putem različitih taktika poput "love bombinga"³⁴. Kako Mockton Smith navodi, za zlostavljača je predanost "kao da natjerate svojeg partnera da potpiše čvrsti ugovor koji im daje prava i njihove partnerske odgovornosti"³⁵. Ona dalje navodi kako zlostavljač smatra da je ta predanost trajna i da mu ga je partnerica dala zauvijek. Zlostavljač će tijekom veze stalno "tražiti potvrdu i dokaz te predanosti"³⁶. Ova faza je također teška za uočiti jer ne postoje javni podatci koji bi pravilno reflektirali ovakve pojave. Karakteristike intimnih veza su često predmet osobnih dojmova sudionika te veze i teško ih se može podlijeći objektivnim kriterijima. Treća faza iliti život u kontroli odnosi se na prisilnu kontrolu kao neizostavan element femicida. Evan Stark, sociolog, smatra da je "prisilna kontrola adaptirani mehanizam opresije žene u njezinom privatnom životu"³⁷. Dalje navodi kako se kontrola očituje u četiri kategorije: nasilje, zastrašivanje, izolacija i kontrola³⁸. Sve ove kategorije namijenjene su odvajanju žrtve od ostatka društva i njezino potiskivanje pod kontrolu zlostavljača. Ova faza može trajati godinama te je svaki slučaj individualan i kao takvome mu se treba i pristupiti. Četvrta faza naziva se "Okidač" i u ovoj fazi dolazi do neke promjene u odnosu radi koje se zlostavljač osjača da gubi kontrolu nad partnericom. Ta promjena može biti prekid veze ili recimo odlazak iz braka ili najava istoga. Okidači mogu biti, kako navodi Bonacci, financijski problemi, degradacija na radnom mjestu zbog nedoličnog ponašanja, zahtjev bivše supruge da se bivši partner iseli iz njezine nekretnine i slično. Ovdje dolazi do poljuljavanja odnosa te predstavlja uvod u sljedeće tri faze na vremenskoj crti koje na kraju kulminiraju s femicidom. Eskalacije je peta faza u kojoj zlostavljač shvaća da je njegova pozicija moći poljuljana te pokušava stvari vratiti na staro.³⁹ On ponovno pokušava uspostaviti kontrolu plakanjem, moljenjem, uhođenjem, zastrašivanjem i drugim metodama. Kako Bonacci navodi "faza eskalacije prijelomna je faza u vremenskoj crti ubojstva jer zlostavljač u njoj ne mora nužno nastaviti prema femicidu"⁴⁰. Hoće li doći do daljnje dvije faze najčešće ovisi o tome hoće li se žrtva u ovoj fazi vratiti zlostavljaču i time se vratiti u treću fazu kontrole, u potpunosti prekinuti odnos kada zlostavljač kreće tražiti novu žrtvu ili će se odnos nastaviti u sljedeću fazu. Sljedeća faza jest faza koju Mockton naziva Promjena u razmišljanju. "Kada zlostavljač shvati da eskalacija nije vratila žrtvu u okrilje njegove kontrole, kada ne želi odustati i početi tražiti novu žrtvu, niti s

³³ Bonaci Skenderović, Dunja, "Ili moja ili ničija! – Analiza intimnog partnerskog femicida u Hrvatskoj 2016.-2023.", Zagreb, 2024., str.35

³⁴ WebMd: "Love Bombing is an emotional manipulation technique that involves giving someone excessive compliments, attention, or affection to eventually control them.", "Love Bombing: Signs to look out for"(2024)

³⁵ Mockton Smith, J., "Intimate Partner Femicide: Using Foucauldian Analysis to Track an Eight Stage Progression to Homicide. Violence Against Women", 2020, str.71

³⁶ Bonaci Skenderović, Dunja, "Ili moja ili ničija! – Analiza intimnog partnerskog femicida u Hrvatskoj 2016.-2023.", Zagreb, 2024., str.36

³⁷ *ibid*, str.37

³⁸ *ibid*, str.37

³⁹ Dunja Bonacci Skenderović, "Ili moja ili ničija! – Analiza partnerskog femicida u Hrvatskoj 2016.-2023.",(2024), str. 48

⁴⁰ *ibid*, str. 48

institucijama maltretirati i kontrolirati bivšu suprugu ili partnericu on prelazi na fazu 6.⁴¹ Dalje navodi kako u ovoj fazi zlostavljač mijenja strategiju koja je vidljiva u njegovim suptilnim promjenama ponašanja. Zna se dogoditi da zlostavljač svoju želju a počinjenjem femicida verbalizira svojim bližnjima no često se susreće s nepovjerenjem. Faza planiranja je predzadnja faza na vremenskoj crti u kojoj zlostavljač prihvaća femicid kao planirano ubojstvo. Mockton Smith ističe kako je planiranje femicida najčešće interne prirode te osim ako zlostavljač nije ostavio pisane ili usmene tragove, teško je preventivno uočljiva. Kulminacija ovih faza očituje se u Ubojstvu/femicidu i samoubojstvu. Kao što je ranije citirano, u Hrvatskoj je od 2016.-2023. godine počinjeno 56 femicida. Načini počinjenja femicida u Hrvatskoj su različiti no kao mjesto počinjenja prevladava zajedničko kućanstvo (str.27) a kao oružje ubojstva hladno i vatreno oružje (prvenstveno pištolj i nož).

Ove faze pokazatelj su da femicid najčešće nije “trenutno stanje počinitelja“ koje se nije moglo predvidjeti već dubinski proces koji se proteže kroz cijeli odnos te koji bi se, ako se preventivne mjere primjene na ispravan način, mogao ranije uočiti i tako spriječiti kobnu zadnju fazu ove vremenske crte. Međutim, zbog društvene stigmatizacije, mnoge žene ne traže pomoć ili nisu svjesne ozbiljnosti prijetnji kojima su izložene. U mnogim zemljama femicid u kontekstu obiteljskog nasilja čini veliki postotak svih ubojstava žena. Prema podacima Ujedinjenih naroda, gotovo 58% svih žena koje su ubijene u svijetu godišnje stradalo je od strane intimnih partnera ili članova obitelji. Ove brojke naglašavaju ozbiljnost problema i ukazuju na potrebu za boljom prevencijom i zaštitom žena. U Hrvatskoj, kao i u mnogim drugim zemljama, postoji zakonodavni okvir za sprječavanje obiteljskog nasilja, poput Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i Kaznenog zakona.

III. Femicid u međunarodnom kontekstu: problemi i implementacija u zakonodavstvo

1. Uvod

Iako se femicid pojavljuje u svim zemljama svijeta, neki nacionalni konteksti imaju specifične karakteristike koje pridonose učestalosti femicida. U zemljama Latinske Amerike, femicid je prepoznat kao ozbiljan društveni problem već desetljećima. U Meksiku, primjerice, femicid je toliko raširen da su neki gradovi, poput Ciudad Juárez, postali sinonimi za masovna ubojstva žena. Ove zemlje su uvele zakonske reforme koje prepoznaju femicid kao zaseban zločin, no unatoč tomu, brojke ostaju visoke zbog strukturnih problema poput korupcije, slabog provođenja zakona i nedostatka podrške žrtvama. U Europi, primjeri dobrih praksi dolaze iz Španjolske i Švedske. Švedska, primjerice, primjenjuje

⁴¹ Dunja Bonacci Skenderović, “Ili moja ili ničija! – Analiza partnerskog femicida u Hrvatskoj 2016.-2023.”(2024), str. 51.

progresivne politike rodne ravnopravnosti, koje uključuju preventivne mjere kroz obrazovanje i medijske kampanje. Ove zemlje pokazale su kako sveobuhvatne mjere mogu imati pozitivne rezultate u smanjenju broja slučajeva femicida. Femicid je globalni problem koji pogađa mnoge zemlje diljem svijeta, a različite države imaju različite pristupe u borbi protiv ove vrste rodno uvjetovanih ubojstava žena. Iako femicid nije svugdje zakonski definiran kao posebno kazneno djelo, mnoge zemlje prepoznaju njegovu ozbiljnost i poduzimaju specifične mjere za suzbijanje.

2. Latinska Amerika

U Latinskoj Americi, koja bilježi jednu od najviših stopa femicida, Meksiko je 2012. godine uveo femicid kao zasebno kazneno djelo u svoj Kazneni zakon⁴². Zakon omogućava pravosudnim tijelima da primjenjuju specifične mjere zaštite za žrtve i poboljšava pristup pravdi. Femicid se kažnjava sa kaznom zatvora od 40 do 60 godina. Također, uspostavljeni su posebni protokoli za istrage femicida, što pomaže u brzom i učinkovito rješavanju slučajeva. Prije takve kvalifikacije, broj općenitih ubojstva ženskih osoba bio je 37,000 između 1985. i 2010. godine. Do 2013. i 2014. godine oko 15 % takvih slučajeva klasificiralo se kao femicid. Nakon promjene kvalifikacije kaznenih djela, uključujući femicida 2015. godine ta je brojka narasla za 137 %, odnosno s 427 na 1,015 od 2015. godine do 2021. godine.⁴³ Povijesno gledajući, veliku pozornost u Meksiku uzrokovao je slučaj Gonzales i ostali protiv Meksika (također poznat kao slučaj Pamučno polje). Slučaj je započeo 2001. godine kada su tijela triju mladih žena (Claudia Ivette González, Esmeralda Herrera Monreal i Laura Berenice Ramos Monarrez) pronađena u polju poznatom kao Pamučno polje u Ciudad Juárezu⁴⁴. Te žene su bile među stotinama žena koje su brutalno ubijene ili nestale u tom gradu tijekom 1990-ih i ranih 2000-tih godina. Njihova tijela pokazivala su znakove mučenja, silovanja i drugih vrsta sakaćenja a vlasti nisu provodile učinkovite istrage niti poduzimale potrebne mjere kako bi zaustavile serijska ubojstva žena⁴⁵. Obitelji žrtava podnijele su tužbu protiv Meksika pred Interameričkim sudom za ljudska prava. Tvrdile su da je država odgovorna za neadekvatnu istragu i zaštitu žena u Ciudad Juárezu, što je rezultiralo višestrukim kršenjem njihovih ljudskih prava. Činjenica da su obitelji prijavile nestanak djevojaka te da policija i vlasti na to nisu adekvatno odgovorili dodatno potvrđuje tezu roditelja da je država podbacila u zaštiti žena i njihovih prava⁴⁶. Slučaj je doveo do međunarodnog pritiska na Meksiko da preuzme odgovornost za rodnu diskriminaciju i femicid u zemlji. U prosincu 2009. godine, Interamerički sud za ljudska prava donio je povijesnu presudu, osuđujući Meksiko zbog kršenja prava na život, osobnu sigurnost i zaštitu

⁴² Código Penal Federal, čl. 325

⁴³ Wilson Center, "Endangering Safety: Addressing femicide in Mexico", <https://www.wilsoncenter.org/collection/engendering-safety-addressing-femicide-mexico>

⁴⁴ Tiroch, Katrin, "Violence against Women by Private Actors: The Inter-American Court's Judgement in the Case of Gonzalez et al. (Cotton Field) v. Mexico", Max Planck Yearbook of United Nations Law, Volume 14, 2010., str. 372

⁴⁵ *ibid*, str. 389

⁴⁶ *ibid*, str. 354.

u skladu s Američkom konvencijom o ljudskim pravima, diskriminaciji i rodnoj nejednakosti jer država nije poduzela odgovarajuće mjere za zaštitu žena u regiji i sprječavanje nasilja⁴⁷. Nadalje kao što je ranije navedeno, neadekvatnom istragom i nekažnjavanjem počinitelja, omogućeno je da nasilje nad ženama ostane neispravno adresirano. Sud je naložio Meksiku da provede mjere rehabilitacije, osiguraju naknadu obiteljima žrtava, unaprijedi svoje zakonodavne okvire te uspostavi mjere za borbu protiv femicida i zaštitu žena⁴⁸. Presuda u slučaju González i ostali protiv Meksika postala je ključna u međunarodnom pravu jer je naglasila odgovornost države u sprječavanju nasilja nad ženama i zaštiti njihovih prava. Ona je također pokrenula široku raspravu o femicidu, nasilju nad ženama i sustavnoj rodnoj diskriminaciji diljem Latinske Amerike i svijeta. Ovaj slučaj simbolizira dugotrajnu borbu protiv nekažnjavanja zločina nad ženama i služi kao podsjetnik da države imaju dužnost sprječavati, istraživati i kažnjavati rodno uvjetovano nasilje. U Meksiku, femicid nastavlja biti ozbiljan problem, osobito zbog alarmantne razine nasilja prema ženama koja je porasla u posljednjim godinama. 2021. godine brojka je porasla za 135 % od 2015. godine do 2021. godine (drugim riječima s 427 žrtava na 1,004)⁴⁹. U posljednjih nekoliko godina, prosvjedi su postali uobičajeni diljem zemlje, a kampanje poput #NiUnaMenos privukle su pozornost javnosti na neodgovarajuću reakciju vlasti⁵⁰. Unatoč zakonskim promjenama, problemi poput nekažnjivosti i nedovoljne sposobnosti istražnih tijela ostaju značajan izazov.⁵¹ Značajno je naglasiti kako izvještaji o femicidu u Meksiku pokazuju kako više od 40% žrtvi femicida poznaje počinitelja.⁵² Nadalje, isti izvještaj Centra za strateške i međunarodne studije navodi kako se 77 % žena u Meksiku ne osjeća sigurno. Iako se Meksiko suočava s velikim izazovima u borbi protiv femicida, kategorizacija ovog zločina kao posebnog kaznenog djela ipak je predstavljao važan korak naprijed. Zakoni su omogućili bolje praćenje i analizu zločina, ali je potreban daljnji napor kako bi se povećala učinkovitost pravnog sustava u borbi protiv ovog oblika nasilja.

Visoke stope femicida prisutne su i u Salvadoru, Argentini i Hondurasu, gdje su žene često žrtve rodno uvjetovanog nasilja povezanog s obiteljskim sukobima ili organiziranim kriminalom.

⁴⁷ Tiroch, Katrin, "Violence against Women by Private Actors: The Inter-American Court's Judgement in the Case of Gonzalez et al. (Cotton Field) v. Mexico", Max Planck Yearbook of United Nations Law, Volume 14, 2010., str. 372

⁴⁸ *ibid*, str. 406

⁴⁹ Vision of Humanity, "Understanding the dynamics of femicide in Mexico",

<https://www.visionofhumanity.org/understanding-the-dynamics-of-femicide-of-mexico/>

⁵⁰ NPR, "How #NiUnaMenos grew from the streets of Argentina into a regional women's movement",

<https://www.npr.org/2021/10/15/1043908435/how-niunamenos-grew-from-the-streets-of-argentina-into-a-regional-womens-movemen>

⁵¹ Americas Quarterly, "Violence Against Women Is at the Center of Mexico's Security Crisis",

<https://www.americasquarterly.org/article/violence-against-women-is-at-the-center-of-mexicos-security-crisis/>

⁵² Center for Strategic & International Studies, "Femicides in Mexico: Impunity and Protests",

<https://www.csis.org/analysis/femicides-mexico-impunity-and-protests>

U Salvadoru se femicid često opisuje kao "rat protiv žena" zbog njegove raširenosti, a zakon predviđa stroge kazne za počinitelje. Žene se često prisiljava da vrše seksualne usluge i ulaze u veze s članovima bandi. Nije rijetkost da se ubijaju ili siluju kada se novac u povodu ucjene ne isplati.⁵³

Argentina je 2012. godine usvojila promjene u svojem Kaznenom zakonu⁵⁴, specifično članak 80., koje prepoznaju femicid kao posebno kazneno djelo. Ova izmjena omogućuje strože kazne za počinitelje femicida i osigurava bolje usluge za žrtve⁵⁵. Femicid je jasno definiran kao ubojstvo žene motivirano rodnom mržnjom. Također, Zakon je doprinio povećanju svijesti o problemu femicida i poboljšanju preventivnih mjera poput zabrane približavanja, hitnih skloništa i pravne pomoći.⁵⁶ Ova zakonska prepoznatljivost omogućila je veću svijest i bolje prikupljanje podataka, što je ključno za oblikovanje učinkovitih politika i intervencija.

Primjer važnosti ovih podataka je izvještaj iz 2017. godine, koji pokazuje da se u Argentini dogodilo 308 femicida, odnosno jedan svakih 32 sata⁵⁷. To omogućuje vladi i nevladinim organizacijama da razviju ciljane preventivne mjere i pruže veću podršku žrtvama i njihovim obiteljima. Nadalje, 2018. godine Argentina je donijela *Zakon Brisa (Ley Brisa)*, koji nudi reparacije djeci čije su majke ubijene u femicidima, prepoznajući šire društvene posljedice tih zločina⁵⁸. Osim toga, Argentina sudjeluje u međunarodnom projektu *Spotlight Initiative*⁵⁹, pokrenutom od strane EU-a i UN-a, s ciljem borbe protiv femicida jačanjem institucija i javnih politika.

U Kolumbiji, femicid je prepoznat kao posebno kazneno djelo od 2015. godine⁶⁰. Ovaj Zakon omogućuje specijaliziranim sudovima da se bave slučajevima femicida i pruža dodatne mjere zaštite za žrtve. Povećana je i obuka za policiju i pravosudne službenike kako bi se bolje razumjeli i obradili slučajevi femicida. U Kolumbiji je femicid prepoznat kao poseban zločin od 2015. godine, ali izazovi u provedbi Zakona i dalje ozbiljno ograničavaju njegovu učinkovitost. Unatoč postojanju Zakona koji u svojem drugom članku predviđa kazne do 50 godina zatvora, društvene i institucionalne prepreke, uključujući podcjenjivanje femicida i nedostatak podrške žrtvama, otežavaju postizanje pravde. Kao što navodi Mario Enrique Gomez, državni odvjetnik na konferenciji u Bogoti "Najveći izazov s kojim se

⁵³ Carnegie Democracy Conflict and Governance Program, "El Salvador's State of Exception makes women collateral damage," <https://carnegieendowment.org/posts/2023/05/el-salvadors-state-of-exception-makes-women-collateral-damage?lang=en>

⁵⁴ Ley Nr 26.791 de Modificación del Código Penal en material de Femicidio

⁵⁵ čl. 80 predviđa kaznu doživotnog zatvora za ubojstva počinjena pod otežavajućim okolnostima, uključujući ubojstva žena koja su počinjena zbog rodno uvjetovanog nasilja.

⁵⁶ Library of Congress, "Argentina: Criminal Code Amendment to Include Femicide", <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2012-05-03/argentina-criminal-code-amendment-to-include-femicide/>

⁵⁷ Representation Office, European Union, "European Union and United Nations launch the Spotlight Initiative to combat femicides in Argentina", <https://www.undp.org/european-union/press-releases/european-union-and-united-nations-launch-spotlight-initiative-combat-femicides-argentina>

⁵⁸ Global Press Journal, "15 years after Latin America's First Femicide Law, the Killings Continue", <https://globalpressjournal.com/americas/15-years-latin-americas-first-femicide-law-killings-continue/>

⁵⁹ Spotlight Initiative, "A pathway for ending violence against women and girls" <https://www.spotlightinitiative.org/>

⁶⁰ Ley 1257 de 2008 sobre la prevencion, sancion y erradicacion de la violencia contra les mujeres

suočavamo jest potreba za povećanjem stopa osuda za femicid. Ključno je da vjerujemo glasovima žena i djevojčica⁶¹.“ Zakon o femicidu u Kolumbiji donesen je kako bi se spriječilo nasilje nad ženama, ali statistike pokazuju kako preventivne mjere često nisu dovoljne. Između siječnja i travnja 2024. godine, zabilježen je 271 femicid, a mnoge od žrtava prethodno su prijavile nasilje. Primjeri poput Stefanny Barranco i Natalije Vasquez, koje su ubijene od strane svojih bivših partnera, ukazuju na neadekvatnost zaštitnih mjera. Mnoge žene koje prijave nasilje ne dobiju odgovarajuću zaštitu, a institucionalna reakcija često dolazi prekasno.⁶²

Unatoč zakonskim poboljšanjima koja su vidljiva diljem Latinske Amerike, daljnje reforme su nužne kako bi se femicid sustavnije prepoznavao i kažnjavao, dok istovremeno institucije moraju poboljšati odgovore na ranije prijave nasilja.

3. Europa

Španjolska je primjer zemlje s naprednim zakonodavstvom koje se bavi rodno uvjetovanim nasiljem. Nakon 2004. godine, ona je uvela sveobuhvatan Organski zakon 1/2004 (Ley Organica) od 28. prosinca o integriranim zaštitnim mjerama protiv rodno uvjetovanog nasilja koji predviđa stroge kazne za počinitelje i snažnu zaštitu žrtava. U preambulu navedenog akta stoji “*Nasilje nad ženama nije problem ograničen na privatnu sferu. Naprotiv, ono predstavlja najsnažniji simbol nejednakosti koja i dalje postoji u našem društvu. To je nasilje usmjereno protiv žena samo zbog činjenice što su žene, koje njihovi napadači smatraju lišenima osnovnih prava slobode, poštovanja i moći odlučivanja.*”⁶³. Ovaj Zakon definira nasilje nad ženama kao oblik diskriminacije i osigurava pravnu i socijalnu zaštitu žrtvama. Uključuje mjere poput besplatne pravne pomoći⁶⁴, savjetovanja i specijaliziranih službi podrške za žrtve⁶⁵, čime se osigurava bolja zaštita i oporavak žena koje su pretrpjele nasilje. Implementacija Organskog zakona dovela je do stvaranja specijaliziranih sudova za rodno uvjetovano nasilje (Juzgados de Violencia sobre la Mujer), što je povećalo učinkovitost procesuiranja slučajeva nasilja nad ženama i olakšalo institucionalnu reakciju sudova⁶⁶. Također, zakonske promjene omogućile su strože kazne za počinitelje, a uvedene su i preventivne mjere za zaštitu žena, kao što su zabrane prilaska žrtvi na određenu udaljenost te zabranu bilo kakvog oblika komunikacije sa žrtvom⁶⁷. Primjer iz stvarnog života koji pokazuje učinkovitost ovih mjera uključuje "Pacto de Estado" iz 2017.⁶⁸, državni sporazum protiv

⁶¹ Voa News, “Colombia Struggles to Convict Killers of Women, Experts Say“,

<https://www.voanews.com/a/colombia-struggles-to-convict-killers-of-women-experts-say/4670623.html>

⁶² Colombia One, “Femicides in Colombia: When Protective Measures Fail Women“,

<https://colombiaone.com/2024/06/02/femicide-colombia/>

⁶³ Office of the head of state, Organic act 1/2004 of 28 December on Integrated Protection Measures against Gender Violence

⁶⁴ Ley Organica, čl. 20

⁶⁵ Ley Organica, čl.19

⁶⁶ Ley Organica, čl. 43

⁶⁷ Ley Organica, članak 64

⁶⁸ Državni sporazum protiv rodno uvjetovanog nasilja, Kongres i Senat, 2017.

rodno uvjetovanog nasilja. Ovaj pakt omogućio je dodatna sredstva i strategije za sprečavanje nasilja, pružanje bolje zaštite žrtvama te promicanje svijesti o rodno uvjetovanom nasilju. Sporazum također sadrži obvezu provođenja periodičnih evaluacija uspješnosti poduzetih mjera. Povećano je prikupljanje podataka o femicidu, što pomaže u razumijevanju problema i oblikovanju politika za prevenciju. Također, ovaj pristup omogućuje primjenu strožih kazni i bolju zaštitu žrtava. U rujnu 2004. godine španjolska nacionalna zdravstvena služba odobrila je stvaranje Komisije protiv rodno uvjetovanog nasilja. Španjolska feministica i pedijatričarka Concha Colomer igrala je presudnu ulogu u osvještavanju važnosti problema nasilja nad ženama u zdravstvenom sustavu. "Kao voditeljica Opservatorija za zdravlje žena, a kasnije kao zamjenica ravnatelja za planiranje zdravstva, kvalitetu i zdravstvenu skrb pri Ministarstvu zdravstva, socijalne politike i ravnopravnosti, nadgledala je izradu godišnjih izvješća o rodu i zdravlju te o rodno uvjetovanom nasilju, počevši od 2007. godine."⁶⁹ Javni angažman i suradnja vlasti u borbi protiv femicida doveli su do visokog stupnja svijesti i preventivnih mjera. Rezultati su pokazali značajan pad u broju ubojstava žena.

U Turskoj je femicid u porastu, što je izazvalo val prosvjeda u zemlji. Iako je Turska 2012. ratificirala Istanbulsku konvenciju, povlačenje iz nje 2021. izazvalo je međunarodne kritike i zabrinutost zbog sigurnosti žena. Turska se suočava s rastućim nezadovoljstvom javnosti zbog nasilja nad ženama. Aktivističke skupine, poput "We Will Stop Femicide" i drugih ženskih organizacija, organiziraju prosvjede i lobiraju za veća prava i zaštitu žena. Kada je WWF zatražio od državne vlasti podatke o femicidu kako bi procijenili opseg problema, vlasti su im odgovorile kako "ne raspolažu takvim podacima". Nakon takvog odgovora, skupina je krenula pripremati mjesečne izvještaje o femicidu. Informacije je prikupljala od događaja za koje je javnost znala te putem direktnih prijava žena koje su kontaktirale skupinu.⁷⁰ "Godine 2013. predložili su amandman na turski Kazneni zakon (KCK) Velikoj narodnoj skupštini Turske (TBMM) kako bi se ukinule diskriminatorne olakšice u kaznama za počinitelje femicida. Ovaj prijedlog postao je poznat kao "Özgecan zakon" nakon ubojstva Özgecan Aslan. Platforma je pokušala provesti Istanbulsku konvenciju za rodnu ravnopravnost i borbu protiv nasilja."⁷¹ Ove organizacije vode borbu protiv nekažnjavanja i traže strože zakone, kao i odgovarajuću primjenu postojećih zakona. Unatoč zakonima koji kriminaliziraju rodno uvjetovano nasilje, mnogi slučajevi femicida ostaju neriješeni, a javna svijest o ovom problemu raste.

Italija je 2023. godine usvojila nove Odredbe za borbu protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja koje proširuju definiciju nezakonitog postupanja povezanog s obiteljskim nasiljem te povisuju kazne za

⁶⁹ Garcia-Moreno, Claudia, Eurohealth observer, "Violence against women: the spanish response", vol.18, No.2, str.14

⁷⁰ We Will Stop Femicide Platform, "Keep the volume up for rights defenders in Turkey", <https://www.sessizkalma.org/en/defender/we-will-stop-femicide-platform>

⁷¹ *ibid*

počinitelje.⁷² Pregled postupanja ovih zemalja prema femicidu pokazuje razvitak u javnoj svijesti oko ovog oblika nasilja no također naglašava važnost međunarodne suradnje i pritiska koji su ključni za smanjenje rodno uvjetovanog nasilja i eliminaciju femicida.

4. Istanbulska konvencija

Istanbulska konvencija, službeno poznata kao Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, predstavlja ključni korak u borbi protiv nasilja nad ženama i femicida. Ratificirana 2012. godine, konvencija uspostavlja visoke standarde za zaštitu žrtava, prevenciju nasilja i kažnjavanje počinitelja. Unatoč značajnim pozitivnim aspektima, primjena konvencije suočava se s izazovima koji su uslijedili s povlačenjem Turske 2021. godine⁷³. Neke od ključnih odredbi konvencije uključuju prvenstveno Prevenciju nasilja. Konvencija naglašava potrebu za prevencijom nasilja putem obrazovanja, podizanja svijesti i promjene društvenih normi koje doprinose nasilju. Članak 12 u drugom stavku govori kako “stranke moraju usvojiti potrebnu legislaturu i mjere kako bi spriječile sve vrste nasilja koje je pokriveno ovom konvencijom, počinjenih od strane fizičke ili pravne osobe”⁷⁴. Ovi aspekti su ključni za dugoročno smanjenje nasilja i femicida. Konvencija zahtijeva da države članice uspostave mjere zaštite za žrtve nasilja, uključujući pravne i socijalne usluge, sigurna skloništa i podršku⁷⁵. Nadalje, ona zahtijeva da države kazne počinitelje nasilja i femicida, te osiguraju da pravosudni sustav adekvatno reagira na prijave nasilja. Konvencija potiče suradnju između različitih sektora društva, uključujući policiju, pravosudne institucije, socijalne službe i nevladine organizacije, kako bi se pružila sveobuhvatna zaštita i podrška žrtvama⁷⁶. Važnost Istanbulske konvencije u borbi protiv femicida je višestruka. Prvo, konvencija priznaje femicid kao ozbiljan problem i naglašava rodnu dimenziju nasilja, pomažući usmjeravanju pažnje na femicid i stavljanje ovog problema na političku agendu. Nadalje, konvencija povećava odgovornost i transparentnost država članica, zahtijevajući redovita izvještavanja glavnom tajniku vijeća Europe o mjerama koje poduzimaju za sprječavanje nasilja i zaštitu žrtava⁷⁷. Kako članak dalje opisuje izvješća se temelje na upitnicima koje je pripremio GREVIO⁷⁸. Implementacija konvencije pomaže u jačanju zakonskih okvira za zaštitu žena i borbu protiv nasilja, potičući države na donošenje i provedbu zakona koji se bave svim oblicima nasilja, uključujući

⁷² The Conversation, “Femicide in Italy: a modern phenomenon deeply rooted in country's cultural past“, <https://theconversation.com/femicide-in-italy-a-modern-phenomenon-deeply-rooted-in-countrys-cultural-past-222665>

⁷³ Deutsche Welle, “Turska istupila iz Istanbulske konvencije“, <https://www.dw.com/hr/turska-istupila-iz-istanbulske-konvencije/a-56952452>

⁷⁴ Vijeće Europe, Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija), 2011., čl. 12, st.2

⁷⁵ *ibid*, čl.18,st.5, čl.21, čl.22,st.1, čl.23

⁷⁶ *ibid*, čl.25

⁷⁷ *ibid*, čl.68

⁷⁸ “Group of Experts on action against violence against women and domestic violence“

femicid⁷⁹. Četvrto, konvencija naglašava važnost obrazovanja i podizanja svijesti o nasilju nad ženama i femicidu, što pomaže u promjeni društvenih normi i smanjenju stigmatizacije žrtava⁸⁰.

Unatoč tim pozitivnim aspektima, primjena Istanbulske konvencije suočava se s izazovima. Povlačenje iz konvencije od strane Turske, smanjuje razinu zaštite žrtava i izaziva zabrinutost za daljnje pogoršanje stanja u pogledu nasilja nad ženama i femicida. Također, u mnogim državama provedba zakona i politika i dalje je nedostatna, uključujući nedostatak resursa, neadekvatne mjere zaštite i nisku razinu kažnjavanja počinitelja.

Zaključno, Istanbulska konvencija predstavlja ključni instrument u borbi protiv femicida i nasilja nad ženama. Njezini principi i mjere pružaju važan okvir za prevenciju, zaštitu i kazneni progon u borbi protiv ovih ozbiljnih oblika rodno uvjetovanog nasilja. Međutim, za postizanje stvarnog napretka, ključno je da države članice dosljedno primjenjuju konvenciju i da međunarodna zajednica nastavi pružati podršku u zaštiti žena i borbi protiv femicida.

IV. Serijska ubojstva i femicid

"Serijska ubojstva odnose se na niz dvaju ili više ubojstava, inače ali ne uvijek počinjenih kao odvojeni događaji, od strane jednog počinitelja koji postupa sam. Zločini se mogu desiti tijekom određenog perioda koji se proteže od nekoliko sati do nekoliko godina, te su često motivirani psihološkom zadovoljštinom."⁸¹

Kako su serijska ubojstva prvenstveno motivirana individualnim motivacijama postavlja se pitanje mogu li se određene vrste serijskih ubojstava kvalificirati pod femicid. Iako u hrvatskom pravu ne postoji posebna kvalifikacija serijskih ubojstava, u stranom pravu taj je pojam šire zastupljen te u određenim situacijama dolazi do preklapanja tih dvaju kaznenih djela. Jedan od najistaknutijih slučajeva serijskih ubojstava koji se mogu klasificirati kao femicid je slučaj Teda Bundyja, američkog serijskog ubojice koji je tijekom 1970-ih ubio brojne mlade žene. Kako prenosi portal Britannica "Njegova su ubojstva obično slijedila jeziv obrazac: često je silovao svoje žrtve prije nego što bi ih nasmrtno pretukao. Bundy je često mamio žene u svoj automobil pretvarajući se da je ozlijeđen i tražeći njihovu pomoć. Njihova ljubaznost pokazala se kao kobna pogreška."⁸² Bundy je mamio, napadao i ubijao svoje ženske žrtve u nasilnom nizu zločina koji su trajali nekoliko godina i zahvatili više saveznih država. Iako su njegovi motivi bili kompleksni i uključivali psihološke čimbenike, njegov obrazac ciljanja žena, često iskorištavajući njihovo povjerenje, smješta njegove zločine u kontekst femicida jer pokazuju rodno uvjetovano nasilje. Bundy je priznao počinjenje 30 ubojstava. Slično tome, Fred i Rosemary West, britanski par koji je između 1960-ih i 1980-ih ubio više mladih žena, uključujući vlastite kćeri, također

⁷⁹ Vijeće Europe, Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija), 2011., čl.18, st.2

⁸⁰ *ibid*, čl.19

⁸¹ The Federal Bureau of Investigation

⁸² Biography, "Ted Bundy", <https://www.biography.com/crime/ted-bundy#ted-bundys-victims>

predstavljaju primjer femicida kroz serijska ubojstva. Ciljali su žene radi mučenja, seksualnog zlostavljanja i na kraju ubojstava, što pokazuje ekstremno rodno uvjetovano nasilje⁸³.

U ovim primjerima, ubojstva nisu bila samo serijska po prirodi, već su bila ukorijenjena u dubokoj mizoginiji, što ih kvalificira kao serijska ubojstva u okviru femicida. U hrvatskom kaznenom pravu, serijska ubojstva nisu posebno definirana kao zasebna kategorija kaznenog djela. Međutim, svako pojedinačno ubojstvo počinjeno u okviru serijskih ubojstava podliježe kaznenopravnoj kvalifikaciji u skladu s relevantnim odredbama Kaznenog zakona Republike Hrvatske.

V. Povezanost između socio-ekonomskih faktora i femicida

Socio-ekonomski faktori, uključujući siromaštvo, nezaposlenost i obrazovanje, igraju značajnu ulogu u oblikovanju društvenih uvjeta koji mogu utjecati na učestalost femicida. Analiziranje ove povezanosti pomaže u razumijevanju složenih uzroka femicida i može pomoći u razvoju učinkovitijih strategija za prevenciju i intervenciju.

Siromaštvo može povećati rizik od femicida na nekoliko načina. “Žene u kućanstvima s niskim prihodima češće su izložene nasilju od intimnih partnera, što je često prethodnik femicidu. Ekonomski stresori, uključujući nezaposlenost i siromaštvo, pojačavaju neravnotežu moći koja dovodi do smrtonosnog nasilja nad ženama.”⁸⁴

Ekstremno siromaštvo može dovesti do povećane stresne situacije unutar obitelji, što može rezultirati eskalacijom nasilja. Također, ekonomska nesigurnost može ograničiti pristup resursima i podršci za žene koje su izložene nasilju⁸⁵. U zemljama s visokom razinom siromaštva, kao što su mnoge zemlje u Africi i Latinskoj Americi, statistike pokazuju višu učestalost femicida. Na primjer, u Hondurasu i El Salvadoru, gdje su socio-ekonomske nejednakosti velike, izvještaji o femicidu su visoki. “Honduras ima jednu od najviših stopa femicide u svijetu, s duboko ukorijenjenim problemima rodne nejednakosti, raširenom nekažnjivošću i organiziranim kriminalom koji pridonose porastu nasilja nad ženama.”⁸⁶

Nezaposlenost može doprinosti povećanom stresu i frustraciji, što može rezultirati nasiljem unutar obitelji. Nasilnici mogu koristiti nasilje kao način kontrole ili kao reakciju na vlastitu nesigurnost i frustraciju zbog nemogućnosti pronalaženja posla. U zemljama s visokom stopom nezaposlenosti, poput

⁸³ Oxygen True Crime, “How a 'Family Joke' About a Teen 'Under the Patio' led to Derial Killer Couple's Capture” (2024), <https://www.oxygen.com/crime-news/how-serial-killer-couple-fred-and-rosemary-west-were-caught>

⁸⁴ World Health Organization, “Violence Against Women: Prevalence Estimates”, 2021.

⁸⁵ “Economic dependence on a partner is one of the primary factors that limits women's ability to leave abusive relationships, increasing the risk of femicide. Improving women's economic autonomy is crucial in reducing gender-based violence.” (European Institute for Gender Equality, *Intimate Partner Violence and Socioeconomic Factors*, 2020)

⁸⁶ United Nations Office on Drugs and Crime, “Global Study on Homicide: Gender Related Killing of Women and Girls”, 2019.

Grčke nakon financijske krize ili Egipta, zabilježeni su porasti u slučajevima obiteljskog nasilja i femicida.

Viši stupanj obrazovanja kod žena često je povezan s većom sposobnošću da se oslobode nasilnih odnosa. Obrazovanje može pružiti bolje prilike za ekonomsku neovisnost, što može smanjiti ovisnost o nasilniku i povećati sposobnost traženja pomoći. Zemlje s visokim stupnjem obrazovanja i rodne ravnoteže, poput Skandinavskih zemalja, obično bilježe niže stope femicida u usporedbi sa zemljama gdje obrazovanje nije široko dostupno.⁸⁷ Na primjer, u Švedskoj i Norveškoj, gdje su žene visoko obrazovane i ekonomski neovisne, stope femicida su relativno niske.⁸⁸

Socio-ekonomski faktori imaju značajan utjecaj na učestalost femicida. Povećanje razumijevanja ove povezanosti može pomoći u razvoju učinkovitijih politika i programa za prevenciju femicida i podršku ženama koje su izložene nasilju. Kompletna strategija treba uzeti u obzir kompleksnost socio-ekonomskih uvjeta i njihove učinke na nasilje u obitelji.

VI. Uloga medija u izvještavanju o femicidu

Mediji igraju ključnu ulogu u oblikovanju javne percepcije i razumijevanja femicida. Njihovo izvještavanje može utjecati na javno mišljenje, političke odluke i socijalne stavove prema ovom obliku nasilja. Istraživanje uloge medija u izvještavanju o femicidu pomaže razumjeti kako se ovaj problem prikazuje i kako bi se moglo poboljšati izvještavanje za poticanje društvenih promjena. Medijsko izvještavanje o femicidu može značajno povećati svijest o ovom obliku nasilja. Izuzetno je bitno kako se femicid prikazuje u vijestima, jer izvještavanje o njemu može poslužiti kao važan alat za educiranje javnosti i usmjeravanje pažnje na potrebu za promjenom. Prema istraživanju Katz i Sheridan, "mediji imaju moć oblikovanja percepcije femicida, odražavajući i učvršćujući društvene stavove prema nasilju nad ženama"⁸⁹.

Unatoč pozitivnim aspektima, medijsko izvještavanje o femicidu često dolazi s nekoliko problema. Jedan od glavnih problema je senzacionalizam, gdje mediji koriste dramatične naslove i slike kako bi privukli pažnju, što može smanjiti ozbiljnost problema i fokusirati se na uzbudljive aspekte umjesto na sustavne uzroke. Machado i Figueiredo navode da "senzacionalističko izvještavanje može pridonijeti trivijalizaciji femicida i skretanju pažnje s dubokih društvenih uzroka"⁹⁰. Mediji također često koriste stereotipe i stigmatizirajuće prikaze koji mogu utjecati na percepciju žrtava femicida. López i Ramos

⁸⁷ Europski institut za jednakost spolova, "Gender Equality Index Report", 2020

⁸⁸ *ibid*

⁸⁹ Katz, E.; Sheridan, L., "Media Coverage of Intimate Partner Violence and Its Effects on Public Awareness." *Journal of Gender Studies*, 2018., str. 483-495

⁹⁰ Machado, C.; Figueiredo, M., "Sensationalism and Gender Violence: Media Coverage of Femicides." *Media, Culture & Society*, 2020., str. 457-472

istražuju kako "medijski prikazi često prikazuju žrtve femicida kao pasivne ili kao žrtve koje su imale aktivnu ulogu u svojoj nesreći, što može ojačati štetne rodne stereotipe"⁹¹.

Medijska pažnja može imati snažan utjecaj na politiku i društvene promjene. Farris ističe da "intenzivno medijsko izvještavanje može dovesti do većeg pritiska na vlasti da poduzmu akcije protiv femicida i poboljšaju pravni okvir za zaštitu žena"⁹².

Da bi se poboljšalo izvještavanje o femicidu, važno je uspostaviti standarde za odgovorno novinarstvo. Inicijative kao što su obuke za novinare o osjetljivim temama i etičkom izvještavanju mogu pomoći u smanjenju senzacionalizma i negativnog prikazivanja. UN Women preporučuje "implementaciju smjernica za novinare kako bi se osiguralo da se izvještavanje o femicidu obavlja s poštovanjem i preciznošću"⁹³.

Mediji imaju značajnu ulogu u oblikovanju javne svijesti o femicidu. Dok medijsko izvještavanje može doprinijeti političkoj promjeni, također može predstavljati izazove kroz senzacionalizam i negativne stereotipe. Razumijevanje ovih dinamičkih odnosa i implementacija boljih praksi u novinarstvu ključni su za učinkovitije adresiranje femicida i poboljšanje zaštite žrtava.

VII. Uloga nevladinih organizacija u borbi protiv femicida

Nevladine organizacije (NVO) igraju ključnu ulogu u borbi protiv femicida, pružajući pomoć žrtvama, promičući promjene u politici i podižući svijest o ovom ozbiljnom problemu. Ove organizacije često nadopunjuju rad vlada i drugih institucija, nudeći ključnu podršku i resurse za sprječavanje nasilja nad ženama. Proučavanje njihovih aktivnosti i utjecaja može pomoći u razumijevanju učinkovitih strategija za borbu protiv femicida. U Turskoj, *Kadin Dernegi* pruža podršku ženama koje su preživjele nasilje, nudeći skloništa i pravnu pomoć. Organizacija se fokusira na pružanje sigurnog prostora za žrtve i pravnu zaštitu kako bi se spriječio daljnji nasilni utjecaj⁹⁴. Feministički institut u Španjolskoj (*Instituto de la Mujer*) aktivno zagovara zakonske reforme i politike usmjerene na borbu protiv nasilja nad ženama. Njihov rad uključuje lobiranje za promjene u zakonodavstvu i rad s vladinim agencijama na implementaciji politika koje štite žene⁹⁵. U Argentini, *La Casa del Encuentro* provodi kampanje za podizanje svijesti o femicidu i obiteljskom nasilju. Njihove kampanje uključuju javne nastupe, izradu informativnih materijala i suradnju s medijima kako bi se educirala javnost i potaknula društvena promjena⁹⁶.

⁹¹ López, A., Ramos, F., "Gender Stereotypes in Media Coverage of Femicides." *International Journal of Communication*, 2017., str. 3557-3573.

⁹² Farris, S. R., "The Influence of Media on Public Policy: A Case Study of Femicides." *Policy Studies Journal*, 2018., str. 467-485.

⁹³ Farris, S. R., "The Influence of Media on Public Policy: A Case Study of Femicides." *Policy Studies Journal*, 2018., str. 467-485.

⁹⁴ Kadin Dernegi, "Annual Report.", 2020., <https://kadingernegi.org.tr>

⁹⁵ Instituto de la Mujer, "Policy Advocacy.", 2021., <https://www.inmujer.gob.es>

⁹⁶ La Casa del Encuentro, "Awareness Campaigns.", 2022., <https://lacasadelencuentro.org.ar>

Global Alliance for Women (GAW) povezuje organizacije iz različitih zemalja u zajedničkim naporima za borbu protiv femicida. Njihova mreža omogućuje suradnju i razmjenu informacija među organizacijama koje rade na globalnoj razini⁹⁷. Nevladine organizacije imaju ključnu ulogu u borbi protiv femicida kroz pružanje pomoći žrtvama, zagovaranje zakonskih reformi, podizanje svijesti i globalnu suradnju. Njihov rad pomaže u stvaranju sigurnijeg okruženja za žene i doprinosi dugoročnim rješenjima za sprečavanje femicida. Njihovi napori su ključni za promicanje pravde i zaštite prava žena na globalnoj razini. U Hrvatskoj postoje brojne nevladine organizacije koje se posvećuju borbi protiv femicida i nasilja nad ženama. Među njima treba istaknuti *Žensku sobu – Centar za seksualna prava*⁹⁸ koji pruža podršku ženama koje su preživjele seksualno nasilje i nasilje u obitelji. Organizacija nudi savjetodavne usluge, pravnu pomoć, i vodi kampanje za podizanje svijesti o nasilju nad ženama. *Centar Rosa*⁹⁹ fokusira se na pružanje podrške ženama žrtvama rata i nasilja. Nude savjetodavne usluge, pravnu pomoć i organiziraju obrazovne programe za prevenciju nasilja. *Hrvatska udruga za pomoć žrtvama nasilja* pruža podršku žrtvama nasilja, uključujući pravnu pomoć, psihološku podršku i savjetovanje¹⁰⁰. Također se bavi promicanjem zakonskih i društvenih promjena kako bi se poboljšala zaštita žena. Postojanje ovih i mnogih drugih organizacija pokazuje ne samo nastojanja unutar Republike hrvatske da se pruži zaštita žrtvama nasilja već i želju hrvatske da se uskladi s međunarodnim standardima u pogledu prevencije femicida i ostalih kaznenih djela protiv žena.

VIII. Femicid u Hrvatskoj

1. Uvođenje femicida u Hrvatsku kao zasebnog kaznenog djela

U Republici Hrvatskoj femicid je tek nedavno prepoznat kao ozbiljan društveni problem, a broj slučajeva ubijenih žena od strane njihovih partnera ili članova obitelji ostaje visok. Do novina unesenih 2023. godine u Kazneni zakon, ubojstvo žene bilo je obuhvaćeno između ostalih, člancima 110. i 111.¹⁰¹ Članak 110. odnosi se na Ubojstvo koje Kazneni zakon definira na način da “ Tko ubije drugoga, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.”¹⁰² Članak 111. se odnosi na Teško ubojstvo koje propisuje da će se “kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora kazniti : tko drugoga ubije na okrutan ili podmukao način, tko ubije osobu posebno ranjivu zbog njezine dobi, teže tjelesne ili duševne smetnje ili trudnoće, tko ubije blisku osobu koju je već ranije zlostavljao, tko drugoga ubije iz koristoljublja, bezobzirne osvete, mržnje ili iz drugih niskih pobuda, tko drugoga ubije radi počinjenja ili prikrivanja drugog kaznenog djela, tko ubije službenu osobu u vezi s njezinim obavljanjem službene

⁹⁷ Global Alliance for Women, "International Cooperation.", 2021., <https://globalallianceforwomen.org>

⁹⁸ <https://zenskasoba.hr>

⁹⁹ <https://www.czzzr.hr>

¹⁰⁰ Hrvatska udruga za pomoć žrtvama nasilja, <https://www.bijelikrug-hrvatske.hr/o-nama/>

¹⁰¹ EIGE, Europski institut za ravnopravnost spolova, mjerenje femicida u Hrvatskoj

¹⁰² Kazneni zakon (pročišćeni tekst), Narodne novine, br. 36/24, 2024., čl.110

dužnosti¹⁰³. Slučaj koji je potaknuo javnu raspravu o femicidu u Hrvatskoj dogodio se 2021. godine u Splitu kada je 44-godišnju ženu usmrtio njezin bivši partner na njezinom radnom mjestu. Okrivljeni je prišao žrtvi te ju nožem usmrtio. Ovo ubojstvo kategorizirano je kao teško ubojstvo za koje je propisana kazna zatvora od 10 do 40 godina¹⁰⁴. Daljnji slučaj koji je potresao regiju bilo je ubojstvo žene u Bosni i Hercegovini gdje je počinitelj taj događaj snimao i javno prenosio preko društvenih mreža¹⁰⁵. Iako je prema dostupnim podacima u zadnjih pet godina u Hrvatskoj ubijeno gotovo 100 žena, ova dva slučaja bila su ključna u uvođenju femicida kao zasebnog kaznenog djela u hrvatski zakonik. Slučajevi femicida u Hrvatskoj također pokazuju kako je većina ubojstava počinjena od strane bivših i sadašnjih partnera od kojih 21% njih više nisu bili u vezi ili braku, u 2 % slučajeva veza nije niti počela a u preostalih 77 % slučajeva žrtva i počinitelj su bili u braku¹⁰⁶. Ovi primjeri također naglašavaju ranije navedenu tvrdnju kako je femicid najekstremnija forma obiteljskog nasilja te se ne smije zanemariti nastojanje da se uvedu preventivne mjere u sprječavanju istog. Promjene uvedene u hrvatski zakonik rezultat su napora feminističkih organizacija poput Domine¹⁰⁷ koja je nekoliko dana nakon navedenog ubojstva u Splitu ispred gradske vijećnice razapela zastavu sa natpisom „Nijedna žrtva više, nijedna žena manje“. Tu nije bio kraj javnom aktivizmu kada je godinu dana kasnije na međunarodni dan protiv femicida organiziran prosvjed pod istim imenom „Nijedna žena više nijedna žrtva manje“ u 11 hrvatskih gradova¹⁰⁸. Ministarstvu pravosuđa postavljena su tri zahtjeva : uvođenje femicida kao posebne kategorije ubojstva, klasifikaciju obiteljskog nasilja kao kazneno djelo umjesto prekršaja te implementacija jedinstvene državne politike koja obuhvaća sve vrste nasilja protiv žena. Ovaj događaj popraćen je sljedećom akcijom pod nazivom „Sigurnost žena je odgovornost države“ koja se odvijala u 22 hrvatska grada¹⁰⁹. U rujnu, 2023. godine izašlo je prvo GREVIO (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence) izvješće koje se osvrnulo na implementaciju Istanbulske konvencije u Hrvatskoj kroz zadnje četiri godine¹¹⁰. Mjesec dana nakon što je izvješće objavljeno, ministar Plenković je na sjednici Vlade s predstavnicima ženskih organizacija, obilježavajući Nacionalni dan borbe protiv

¹⁰³ Kazneni zakon (pročišćeni tekst), Narodne novine, br. 36/24, 2024., članak 111.

¹⁰⁴ Dnevnik.hr, „Ubijena žena slagala je proizvode kada se pojavio njen bivši partner. Svjedoci u suzama: „Mislila sam-izvući će se... valjda će se izvući...“, 2021., <https://dnevnik.hr/vijesti/crna-kronika/svjedoci-o-ubojstvo-zene-u-splitskoj-trgovini---686447.html#:~:text=Šokantno%20ubojstvo%2044%2Dgodišnje%20žene,10%20do%2040%20godina%20zatvora.>

¹⁰⁵ Zadarski.hr, „Tisuće su na Instagramu pratile kako Sulejmanović ubija suprugu metkom u glavu! Zašto je Meta satima držala video?“, 2023., <https://slobodnadalmacija.hr/zadar/forum/tisuće-su-na-instagramu-pratile-kako-sulejmanovic-ubija-suprugu-metkom-u-glavu-zasto-je-meta-satima-drzala-video-1314242>

¹⁰⁶ Dunja Bonacci Skenderović, „Ili moja ili ničija“ (2024), str. 17

¹⁰⁷ Nevladina, neprofitna organizacija, osnovana 2002. godine. Njezin cilj je promicanje prava žena te borba protiv nasilja nad ženama.

¹⁰⁸ Portal Novosti, „Ni jedna žrtva više, ni jedna žrtva manje!“, <https://www.portalnovosti.com/ni-jedna-zrtva-vise-ni-jedna-zena-manje>

¹⁰⁹ Solidarna, „Akcija 'Sigurnost žena je odgovornost države' održana u više od 20 gradova“, <https://solidarna.hr/akcija-sigurnost-zena-je-odgovornost-drzave-odrzana-u-vise-od-20-gradova/>

¹¹⁰ Osnovno evaluacijsko izvješće GREVIO-a o zakonodavnim i drugim mjerama kojima se provode odredbe Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija), 26. svibanj, 2023. godina

nasilja nad ženama, najavio izmjene niza zakona koji se odnose na nasilje nad ženama¹¹¹. Rodna uvjetovanost nije bila unesena u originalnu kvalifikaciju te vrste ubojstva te su članice neformalne radne skupine Domina predložile svoje rješenje. “Pravne stručnjakinje iz udruga Domine Split, CESI Zagreb, SOS Rijeka i Ženske mreže Hrvatske, zajedno s profesoricom Majom Munivranom s Katedre za kazneno pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu, koje su bile dio neformalne skupine, podnijele su prijedlog izmjena Kaznenog zakona Ministarstvu pravosuđa i uprave“¹¹². One su u svojem prijedlogu tražile definiranje femicida kao rodno uvjetovanog ubojstva žene – dakle ubojstva žene radi toga što je žena. Ovi prijedlozi uzeli su se u obzir tijekom rasprava o izmjenama Kaznenog zakona unutar vladine radne skupine. U konačnici, Ministarstvo je prihvatilo navedene prijedloge i predstavilo izmjene Zakona. Danas je femicid uveden u Kazneni zakon te je definiran kao teško ubojstvo ženske osobe. Novina također precizira posebne slučajeve femicida koje treba uzeti u obzir poput zločina počinjenih protiv bliskih osoba, osoba koje je počinitelj ranije zlostavljao, zločina protiv ranjivih osoba i slično¹¹³.

2. Kako je uvođenje femicida u Hrvatskoj uskladilo hrvatsko zakonodavstvo s međunarodnim standardima i preporukama

Prema izvješću Ministarstva unutarnjih poslova (MUP), provedenog od 2016. do 2020. godine 44 % svih ubojstava u Hrvatskoj počinjeno je nad ženama, a u velikom broju slučajeva ubojice su njihovi partneri ili bivši partneri.¹¹⁴ Posebno zabrinjava činjenica da mnoge od tih žena nisu bile adekvatno zaštićene unatoč tome što su već prijavile nasilje. Ovaj podatak ukazuje na nedostatke u sustavu zaštite žrtava, ali i na potrebu za boljom suradnjom institucija u prevenciji i pravodobnoj intervenciji.

Godine 2020., femicid je napokon prepoznat kao posebno teško kazneno djelo u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu, što je bio ključan korak naprijed. Iako u ovoj fazi još nije bio kategoriziran kao posebno kazneno djelo njegovo počinjenje smatralo se osobito teškim ubojstvom te je radi toga podlijegalo težim kaznama od običnog ubojstva. Nadalje, iako su Zakonom o kaznenom postupku uvedene mjere poput zabrane približavanja nasilnicima¹¹⁵, te Zakonom o nabavi i posjedovanju oružja građana propisane restriktivne mjere u vezi s posjedovanjem oružja¹¹⁶, mnoge žrtve nemaju pristup adekvatnoj zaštiti, osobito u ruralnim dijelovima zemlje gdje je dostupnost skloništa i drugih oblika pomoći ograničena. Nedostatak sustavnih resursa za zaštitu žena u opasnosti naglašava potrebu za daljnjim jačanjem institucionalnih kapaciteta i osiguravanjem dostupnosti svih potrebnih usluga.

¹¹¹ Index, “Plenković: Nasilje nad ženama nije nikakva privatna stvar“,

<https://www.index.hr/vijesti/clanak/plenkovic-nasilje-nad-zenama-nije-nikakva-privatna-stvar/2600043.aspx>

¹¹² Domine, “Femicid- zasebno kazneno djelo u Hrvatskoj“, <https://domine.hr/femicid-zasebno-kazneno-djelo-u-hrvatskoj/>

¹¹³ Kazneni zakon (pročišćeni tekst), Narodne novine, br. 36/24, 2024., članci 110, 111 i 111a.

¹¹⁴ Femicide Watch: Statistički prikaz rezultata istraživanja ubojstva žena u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016.-2020. godine

¹¹⁵ Zakon o kaznenom postupku (pročišćeni tekst), Narodne Novine br. 36/24, čl.99

¹¹⁶ Zakon o nabavi i posjedovanju oružja građana (pročišćeni tekst), Narodne novine br. 114/22, čl.12

Uvođenje femicida 2023. godine kao posebnog kaznenog djela u hrvatsko zakonodavstvo predstavlja značajan korak prema usklađivanju s međunarodnim standardima i preporukama koje su postavile organizacije poput Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe. Konkretno, uz uvođenje femicida u Kazneni zakon, Hrvatska se još ranije obvezala slijediti smjernice iz Istanbulske konvencije, koja je stupila na snagu u zemlji 2018. godine. Ta konvencija zahtijeva od država potpisnica da femicid prepoznaju kao poseban oblik rodno uvjetovanog nasilja te da osiguraju učinkovitije mjere za prevenciju, zaštitu i kažnjavanje takvih zločina¹¹⁷.

U Hrvatskoj, kazneni zakonodavni okvir se mijenjao kako bi uključio strože kazne za počinitelje rodno uvjetovanog nasilja, što je u skladu s preporukama Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena (CEDAW)¹¹⁸, kao i UN-ovim smjericama za borbu protiv nasilja nad ženama. Prema preporukama ovih tijela, kriminalizacija femicida ključno je sredstvo u suzbijanju rodne diskriminacije i zaštiti ženskih prava.

Osim toga, uvođenje femicida usklađeno je s ciljevima održivog razvoja UN-a, posebno ciljem 5, koji poziva na postizanje rodne ravnopravnosti i osnaživanje žena i djevojaka te suzbijanje svih oblika nasilja nad ženama u javnoj i privatnoj sferi. Usprkos detaljno razrađenih smjernica i postavljenih ciljeva, UN izvještava kako Europa nije na dobrom putu prema ostvarenju cilja rodne jednakosti¹¹⁹. Kao glavne probleme UN navode “strukturne probleme, propise i financijska sredstva.”¹²⁰

Kategorizacija femicida u hrvatskom zakonodavstvu također slijedi preporuke Vijeća Europe i drugih europskih institucija koje potiču prepoznavanje i sankcioniranje rodno uvjetovanih zločina kao posebnih kaznenih djela kako bi se naglasila ozbiljnost tih zločina i omogućilo prikupljanje preciznih podataka koji su ključni za razvijanje preventivnih mjera. Uvođenjem ovih promjena Hrvatska ne samo da poboljšava vlastiti pravni sustav, već i šalje poruku o nultoj toleranciji prema nasilju nad ženama, čime se približava međunarodnim standardima zaštite ženskih prava.

3. Kategorizacija ubojstva žene prije uvođenja femicida u Kazneni zakon

Kao što je ranije navedeno, prije uvođenja femicida kao posebnog kaznenog djela u Kazneni zakon, ubojstva žena potpadala su pod kazneno djelo ubojstva i teškog ubojstva. Kao primjer možemo za

¹¹⁷ Colombia One, “Femicides in Colombia: When Protective Measures Fail Women“, <https://colombiaone.com/2024/06/02/femicide-colombia/>

¹¹⁸ Ombudsman, “Odbor za uklanjanje svih oblika diskriminacije žena – CEDAW“, <https://www.ombudsman.hr/hr/odbor-za-uklanjanje-svih-oblika-diskriminacije-zena-cedaw/>
“CEDAW je tijelo neovisnih stručnjaka koje prati provedbu Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena. CEDAW odbor sastoji se od 23 stručnjaka za ženska prava iz cijelog svijeta. Sve države potpisnice Konvencije dužne su podnijeti izvješća svake četiri godine o provedbi Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena.“

¹¹⁹ Un Women, “SDG 5 – Gender equality“, https://www.unwomen.org/en/resources/gender-snapshot/sdg-5?gad_source=1&gclid=Cj0KCCQjwveK4BhD4ARIsAKy6pMI9b83VqWpfaajSrqfFVrkYjADkMBu9w9QkJBkd2DBP_wkaDem-Hj4aAsqTEALw_wcB

¹²⁰ *ibid*

početak uzeti presudu 18 K-104/14 iz 2014¹²¹. godine u slučaju optuženog Maria Borića koji je 20. ožujka 2014. godine ubio svoju partnericu Silvanu Nekić. Prema optužnici, oštećenu je srušio na krevet, ugušio ju te je njezino tijelo pokrio s više prekrivača, a glavu joj omotao folijom i pokrio ju jastukom. Potom je uzeo njezinu kreditnu karticu i s nje podigao novac u iznosu od 9.900,00 kuna. Navedeni iznos je trošio na kockanje. Okrivljeni je u svojoj obrani iznijeo kako je postupio u napadaju panike te da žali za počinjenim djelom. Kako navodi u obrani “Po povratku u stan je molio, plakao, upalio svijeću i pokrio Silvanu prekrivačem.”¹²² Razlozi koje je okrivljeni naveo kao olakotne su činjenica da su ga kamatari ucjenjivali, da je bio u financijskim problemima te da je oštećena bila okrutna prema njemu i vrijeđala ga u zadnjim trenutcima. Obitelj oštećene je s druge strane iznijela da je okrivljeni iskorištavao partnericu radi financijskog dobitka te da nikada nije imao iskrene namjere s njom ostvariti bračni i obiteljski odnos, što je ona silno željela. “Svjedokinja Milka Nekić je navela kako je oštećenica shvatila da ju optuženik, zapravo, ne voli i da ju samo iskorištava, a ona je njega neizmjerljivo voljela.”¹²³ Kako navodi u obrazloženju “Prilikom izbora vrste i mjere kazne sud je, imajući u vidu da je optuženik postupao s izravnom namjerom, stupanj njegove krivnje je visok, a nije najviši samo zbog njegove smanjene ubrojivosti, i da kazna mora pokazati društvenu osudu zbog počinjenog djela i time jačati povjerenje građana u pravni poredak utemeljen na vladavini prava, a istovremeno utjecati na optuženika, kao i ostale građane, da ne čini kaznena djela jačajući svijest o pogibeljnosti činjenja istih i pravednosti kažnjavanja počinitelja kao i omogućiti optuženiku ponovno uključivanje u društvo,…”¹²⁴. Ovim djelom opisa, jasno je vidljiva želja suda za javnom osudom ovog kaznenog djela i osvještavanju javnosti o težini počinjenog ubojstva. Također je kao otegotnu okolnost uzeo okrivljenikovo ponašanje prema oštećenici prije kobnog događaja – gdje ju je iskorištavao tražeći različite iznose novaca zbog kojih se ona morala zadužiti. Sud je ovaj zločin kategorizirao kao teško ubojstvo te je počinitelja osudio na kaznu dugotrajnog zatvora u trajanju od trideset godina. Iako je sud prilikom ove osude uzeo u obzir činjenicu da je okrivljeni dugotrajno iskorištavao žrtvu, što se u članku 111. navodi kao jedan od razloga radi čega se zločin smatra teškim ubojstvom, danas bi se ovo ubojstvo kategoriziralo pod osobito teško ubojstvo žene. Prethodna presuda nije uzela u obzir rodnu uvjetovanost ubojstva i osobito ranjiv položaj žene u navedenom odnosu. Silvana je u odnosu bila u neravnopravnom položaju jer ju je okrivljeni emocionalno ucjenjivao i iskorištavao. Kategorizirajući to djelo kao teško ubojstvo ženske osobe, javnosti bi se poslala snažna poruka kako su žene sustavno podređene i zlostavljane u intimnim partnerskim odnosima.

Daljnji slučaj koji pokazuje tadašnju kategorizaciju ubojstva ženske osobe jest presuda 17 Kmp-8/17 koju je donio Županijski sud u Zagrebu¹²⁵. okrivljeni D.K. osuđen na kaznu dugotrajnog zatvora od

¹²¹ Presuda Županijskog suda u Zagrebu, 18 K-104/14, 2014.

¹²² Presuda Županijskog suda u Zagrebu, 18 K-104/14, str.6

¹²³ *ibid.*, str. 11

¹²⁴ *ibid.*, str. 16

¹²⁵ Presuda Županijskog suda u Zagrebu, 17 Kmp-8/17

trideset godina zbog teškog ubojstva K.K. počinjenog “na okrutan način i iz bezobzirne osvete“. Naime, okrivljeni je usmrtio žrtvu u njezinom automobilu, zadajući joj 80 ubodnih, ubodno reznih i reznih rana nožem dužine 20 centimetara. Žrtva je bila trudna s drugim muškarcem i htjela je prekinuti emotivnu vezu s okrivljenim. Iako je okrivljeni u svojoj obrani iznijeo da tempore criminis nije bio ubrojjiv, te da je teškim uvredama bio doveden u stanje dugotrajne patnje, sud je uzimajući u obzir mišljenje vještaka ustanovio da navodi obrane nisu istiniti te donio odluku dugotrajnog zatvora. Iz daljnjih navoda svjedoka njihova veza je bila “turbulentna“ te se žrtva često pojavljivala s modricama. Svjedoci su također navodili mnogobrojne ljubomorne ispade. Vještaci su u ovom slučaju iznijeli mišljenje kako “ponašanje okrivljenika u vrijeme počinjenja djela proizlazi iz osobina i strukture njegove ličnosti i stanja povišene afektivne tenzije“ te da je u trenutku nanošenja tih 88 ozljeda bio svjestan i znao što radi te da je mogao vladati svojim postupcima. U navedenom slučaju je kazneno djelo ponovno kategorizirano kao teško ubojstvo no uzimajući u obzir prijašnje zlostavljanje žrtve i njezin rodno uvjetovan ranjiv položaj, danas bi se i ovaj slučaj mogao kategorizirati pod teško ubojstvo žene. Prepoznavanje i kategorizacija ubojstava žena kao 'femicid' umjesto 'teškog ubojstva' donijeli bi značajan pomak u razumijevanju i suzbijanju rodno uvjetovanog nasilja. Femicid nije samo čin nasilja; on je posljedica duboko ukorijenjenih rodni nejednakosti i sustavnog nasilja nad ženama. Ova kategorija kaznenog djela pruža jasniji okvir za razumijevanje motivacije iza ovih zločina te bolje oslikava specifične društvene okolnosti koje dovode do njih. Kategoriziranjem takvih djela kao femicida, pravni sustav ne samo da sankcionira počinitelje, već također šalje snažnu poruku društvu o potrebi suzbijanja ovakvih oblika nasilja.

Dodatno, femicid kao pravna kategorija potiče na dublje istraživanje uzroka i obrazaca rodno uvjetovanih ubojstava, što bi u konačnici moglo rezultirati učinkovitijim preventivnim mjerama. Javnost bi time postala svjesnija ozbiljnosti ovih zločina, a žene u ranjivim situacijama dobile bi podršku i zaštitu koje zaslužuju. Kategorizacija ubojstava žena kao femicida omogućila bi i da žrtve budu prepoznate u kontekstu njihove ranjivosti i podložnosti nasilju, a pravosudni sustav bi istodobno preuzeo aktivniju ulogu u obrani ženskih prava. Sveukupno, prepoznavanje femicida kao posebnog kaznenog djela doprinijelo bi pravednijem i osjetljivijem pravnom sustavu te ojačalo povjerenje u pravni poredak kao mehanizam zaštite od rodno uvjetovanog nasilja.

4. Prevencija i zaštita od femicida u Republici Hrvatskoj

Jedan od najvažnijih alata u prevenciji femicida u hrvatskom pravnom sustavu su već navedene mjere zaštite od nasilja, koje uključuju zabrane približavanja, kontaktiranja i uznemiravanja žrtve. Zabrana približavanja (čl. 99. Zakona o kaznenom postupku) omogućava sudovima da nalože počinitelju da se ne smije približavati žrtvi na određenu udaljenost, kao i da izbjegava određena mjesta na kojima bi mogao doći u kontakt s njom. Ove mjere su ključne u situacijama gdje postoji stvarna prijetnja za život

ili sigurnost žene. Zabrana uznemiravanja i kontaktiranja žrtve zabranjuje nasilniku bilo kakav oblik komunikacije s njom, uključujući telefonske pozive, slanje poruka, e-mailova ili kontaktiranje putem društvenih mreža¹²⁶. Cilj je spriječiti daljnje psihičko uznemiravanje ili zastrašivanje. Udaljenje iz stana ili kuće igra ulogu u situacijama gdje nasilnik i žrtva dijele dom. U takvim slučajevima sud može naložiti hitno udaljenje nasilnika iz tog doma¹²⁷. Ova mjera omogućava žrtvi da ostane u svojoj kući bez straha od daljnjeg nasilja i obično se primjenjuje u situacijama obiteljskog nasilja kada su supružnici ili partneri u konfliktu. Privremeno oduzimanje oružja određuje se ako postoji sumnja da bi počinitelj mogao ugroziti život žrtve koristeći vatreno oružje ili drugi opasni predmet, sud može naložiti privremeno oduzimanje oružja¹²⁸. Ova mjera sprječava počinitelja da upotrijebi oružje u nasilnim situacijama. Sud može naložiti počinitelju nasilja da se uključi u program psihosocijalnog tretmana radi promjene nasilničkog ponašanja¹²⁹. Osim što se ovom mjerom želi postići rehabilitacija zlostavljača, njezina svrha je i prevencija budućih kaznenih djela s ciljem da se smanji rizik od ponavljanja nasilja i da se nasilnik educira o nenasilnom rješavanju konflikata. U hitnim slučajevima, policija može odmah, na licu mjesta, naložiti privremeno udaljenje počinitelja iz doma i zabranu približavanja¹³⁰. Ove mjere traju do 8 dana, unutar kojih sud mora donijeti daljnje odluke o zaštiti žrtve. U Hrvatskoj postoji mreža skloništa za žene i djecu žrtve nasilja. Primjeri takvih skloništa su Dom za žrtve obiteljskog nasilja "Duga Zagreb"¹³¹, Caritas Splitsko-Makarske nadbiskupije¹³² te Sigurna Kuća Istra¹³³. Ova skloništa pružaju sigurno mjesto, psihološku pomoć, pravnu podršku i osnovne potrebe ženama koje su pobjegle iz nasilnog okruženja te igraju ključnu ulogu u zaštiti žrtava dok pravni proces traje.

Osim navedenih mjera, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 70/17) propisuje i druge mjere, poput smještanja počinitelja u sigurnosne ustanove, obveze psihosocijalnog tretmana ili zabrane posjedovanja oružja. Međutim, učinkovitost ovih mjera često je upitna zbog nedostatka adekvatne provedbe i kontrole. Iako sudovi redovito izriču mjere zabrane približavanja, postoji značajan problem u nadzoru njihove primjene. Nasilnici često krše ove zabrane, što dovodi do tragičnih ishoda.

Zakon o policijskim poslovima i ovlastima (NN 76/09) omogućava policiji izricanje hitnih mjera, poput privremenog udaljenja počinitelja iz doma ili zabrane približavanja, no u praksi je zabilježeno da ove mjere nisu uvijek učinkovite. Studija koju je provela nevladina organizacija B.a.B.e. 2018. godine pokazala je da je u velikom broju slučajeva nasilje eskaliralo upravo zbog neadekvatne intervencije policije i drugih institucija, što je često rezultiralo tragičnim ishodom.

¹²⁶ Zakon o kaznenom postupku (pročišćeni tekst), Narodne Novine br. 36/24, čl.99

¹²⁷ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (pročišćeni tekst), Narodne novine br.36/24, čl.21

¹²⁸ Zakon o nabavi i posjedovanju oružja građana (pročišćeni tekst), Narodne novine br. 114/22, čl.52

¹²⁹ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (pročišćeni tekst), Narodne novine br.36/24, čl.13

¹³⁰ *ibid*, čl.22

¹³¹ <https://www.duga-zagreb.hr>

¹³² <https://caritas-smn.hr/nasilje-u-obiljji/>

¹³³ <https://www.sigurnakucaistra.hr/>

Osim toga, centri za socijalnu skrb imaju ključnu ulogu u procjeni rizika od nasilja i pružanju podrške žrtvama, no i ovdje se javljaju problemi u provedbi. Prema izvještaju Mreže za zaštitu od nasilja, mnoge žene koje su bile pod rizikom od femicida nisu dobile adekvatnu podršku od socijalnih službi, što je dodatno doprinijelo njihovoj ranjivosti.

Prevenција femicida u Hrvatskoj zahtijeva sustavan pristup koji nadilazi puko kažnjavanje počinitelja. Iako zakonski okvir pruža određene alate za zaštitu žena, poput zabrana približavanja i drugih mjera zaštite, ključni izazov leži u njihovoj učinkovitoj provedbi. Osim toga, potrebno je ojačati suradnju između institucija, povećati kapacitete za nadzor nad počiniteljima te osigurati veći broj sigurnih skloništa za žene žrtve nasilja. Hrvatska se suočava s ozbiljnim nedostatkom skloništa za žrtve obiteljskog nasilja. Trenutačno postoji više od 25 skloništa koja pružaju zaštitu žrtvama¹³⁴. Iako je Vlada Republike Hrvatske 2019. godine obećala otvoriti šest novih skloništa, taj cilj nije ostvaren u potpunosti. Do studenog 2020., samo je Dubrovačko-neretvanska županija uspjela otvoriti novo sklonište, dok su ostale županije ostale bez planiranih objekata, ponajprije zbog nejasnoća oko dugoročnog financiranja¹³⁵. Osim nedostatka skloništa, problem je i financijska podrška od strane lokalnih i regionalnih vlasti. Prema istraživanju Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, županije izdvajaju vrlo mali postotak svojih proračuna za financiranje skloništa, što dodatno otežava njihovu održivost¹³⁶. Zbog ovih izazova, žrtvama nasilja često nedostaju osnovne informacije i podrška, posebno u manjim mjestima gdje su te usluge koncentrirane u većim gradovima. Osim toga, stručnjaci upozoravaju da veliki broj slučajeva obiteljskog nasilja ostaje neprijavljen ili se sankcionira kao prekršaj, umjesto kao kazneno djelo, čime se minimizira težina počinjenih zločina.¹³⁷ Dugoročna prevencija femicida također zahtijeva promjenu društvenih normi, kroz edukaciju i podršku žrtvama, kako bi se osiguralo da nijedna žena ne bude žrtva rodno uvjetovanog nasilja.

¹³⁴ Udruga “Lara“ u Puli, Udruga “Žena bez straha“ u Slavonskom Brodu, Udruga “Nade“ u Đakovu, Udruga “Pomoć“ u Sisku, Udruga “Kružok“ u Pazinu, Udruga “Sveti Petar“ u Županji, Udruga “Ruža“ u Čakovcu“, Udruga “Pružimo ruke“ u Osijeku, Zavod za socijalni rad u Zagrebu, Udruga “Nada“, “Ženska osoba-Centar za seksualna prava“, “SOS Rijeka“, Centar za žene i djecu, Dom za žene žrtve nasilja “Duga” u Zagrebu, Dom za žene žrtve nasilja “Sveti Josip“ u Splitu, Udruga “HERA“ u Osijeku, Udruga “Fra“ u Rijeci, Udruga “Novi put“ u Vinkovcima, Udruga “Aurora“ u Varaždinu, Udruga “Suncokret“ u Zadru, Centar za žene u Karlovcu, Udruga “Žena“ u Bjelovaru, Udruga “Žene u crnom“ u Zagrebu

¹³⁵ Glas Istre, “Hrvatska predana zaštiti žena, problemi u sudovima”,

<https://www.glasistre.hr/hrvatska/2023/09/11/hrvatska-predana-zastiti-zena-problemi-u-sudovima-883747>

¹³⁶ Žene i Mediji, “Skloništa za žrtve obiteljskog nasilja-bijeg iz (ne) sigurnosti doma” (2020),

<https://www.zeneimediji.hr/sklonista-za-zrtve-obicajskog-nasilja-bijeg-iz-nesigurnosti-doma/>

¹³⁷ Index, “Šefica skloništa za žene: Žena crna od batina, a nasilnik se izvuče s prekršajem” (2021),

<https://www.index.hr/vijesti/clanak/sefica-sklonista-za-zene-zena-crna-od-batina-a-nasilnik-se-izvuce-s-prekršajem/2253992.aspx>

IX. Zaključak

Femicid, kao krajnji oblik rodno uvjetovanog nasilja, predstavlja ozbiljan društveni i pravni problem. Kao što je u radu navedeno, on je uvjetovan dugotrajnim podređenim položajem žena kroz povijest gdje se ispoljavao kroz neosuđivanje počinitelja i davanje blažih kazni zlostavljačima. Od zemalja Latinske Amerike koje su postale sinonim za nasilje nad ženama do zemalja zapadne Europe gdje femicid nije nepoznanica, razne mjere su uvedene kako bi se stalo na kraj zlostavljanjima i rodno uvjetovanim ubojstvima. Na navedenim primjerima vidjelo se na koji način su različite države pristupile problemu femicida. Hrvatska, iako članica Europske unije, suočava se s izazovima u prevenciji femicida koji često ostaje neprijavljen ili neprepoznat. Prevencija femicida zahtijeva sveobuhvatan pristup koji uključuje pravosudni sustav, policiju, obrazovanje i nevladine organizacije. Jasna moralna i pravna osuda femicida u Zakonu i njegova učinkovita primjena ključni su za zaštitu žrtava i slanje poruke netolerancije prema nasilju nad ženama. Ekonomska osnaženost žena također igra važnu ulogu u smanjenju nasilja, omogućujući im izlaz iz nasilnih okruženja. Sustavi obrazovanja, mediji i zajednica imaju ključnu ulogu u osvještavanju javnosti o problemu femicida i važnosti rodne ravnopravnosti. Podizanje svijesti kroz obrazovne programe i kampanje doprinosi dugoročnoj promjeni u društvenom stavu prema rodno uvjetovanom nasilju. Multisektorski pristup i učinkovito pravosuđe mogu smanjiti broj slučajeva femicida u Hrvatskoj, prateći primjere iz zemalja s uspješnim praksama prevencije. Kao zaključak, važno je naglasiti da borba protiv femicida zahtijeva trajnu posvećenost svih segmenata društva. Samo kroz pravovremenu reakciju institucija, dosljednu primjenu Zakona i proaktivne mjere u obrazovanju i podizanju svijesti možemo stvoriti sigurnije okruženje za žene. Svaka promjena započinje osvještavanjem i priznavanjem ozbiljnosti problema, što predstavlja prvi korak prema društvu u kojem femicid neće biti toleriran i u kojem će životi žena biti zaštićeni na svim razinama.

Popis Literature

a) Knjige, znanstveni radovi i zakoni

1. Blažinović Grgić Jasminka, mag.iur., Femicid kao najekstremniji oblik rodno uvjetovanog nasilja
2. Bonacci Dunja, Ili moja ili ničija!- Analiza partnerskog femicida u Hrvatskoj 2016.-2023.
3. Dianne E.H. Russel i Jill Radford, Femicide: the politics of Women killing, str. 3
4. Državni sporazum protiv rodno uvjetovanog nasilja, Kongres i Senat, 2017.
5. EIGE, Europski institut za ravnopravnost spolova, mjerenje femicida u Hrvatskoj
6. European Institute for Gender Equality, "Gender Equality Index Report", 2020
7. Fakhoury Haya, Policy Proposal: Combatting Jordan's Honor Crimes, The Beacon Journal, 2023 edition
8. Farris, S. R. (2018). "The Influence of Media on Public Policy: A Case Study of Femicides." *Policy Studies Journal*, 46(2), 467-485.
9. Garcia-Moreno Claudia, Eurohealth observer, Violence against women: the spanish response, vol.18, No.2
10. Istanbulska konvencija
11. Kazneni zakon
12. Kadin Dernegi. (2020). "Annual Report."
13. Katz, E., & Sheridan, L. (2018). "Media Coverage of Intimate Partner Violence and Its Effects on Public Awareness." *Journal of Gender Studies*, 27(4)
14. Ley Nr 26.791 de Modificacion del Codigo Penal en material de Femicidio
15. Ley Organica
16. Ley 1257 de 2008 sobre la prevencion, sancion y erradicacion de la violencia contra les mujeres
17. López, A., & Ramos, F. (2019). "Gender Stereotypes in Media Coverage of Femicides." *International Journal of Communication*, 13, 3557-3573.
18. Machado, C., & Figueiredo, M. (2020). "Sensationalism and Gender Violence: Media Coverage of Femicides." *Media, Culture & Society*, 42(3)
19. Maršavelski, Moslavac, Osvrt na osmu novelu Kaznenog zakona
20. Office of the head of state, Organic act 1/2004 of 28 December on Integrated Protection Measures against Gender Violence
21. Osnovno evaluacijsko izvješće GREVIO-a o zakonodavnim i drugim mjerama kojima se provode odredbe Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija), 26. svibanj, 2023. godina
22. Rautureau Louise; Honor crimes in Jordan: between legislation and women's experience
23. Statistički prikaz rezultata istraživanja ubojstva žena u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016.-2020. godine -Femicide Watch,
24. Škorić Marissabell, Rittossa Dalida, Teško ubojstvo ranije zlostavljanje bliske osobe – izbor vrste I mjere kazne u sudskoj praksi, str.178
25. Škorić Marissabell, Rittossa Dalida, Abandoned and Forgotten? Violent Deaths of previously abused female victims in Croatia, str.11
26. Tiroch Katrin, Violence against women by private actors: The inter-american Court's Judgement in the Case of Gonzales et al. ("Cotton field") v. Mexico
27. United Nations Office on Drugs and Crime, "Global Study on Homicide: Gender Related Killing of Women and Girls", 2019
28. WHO, Violence against women Prevalence Estimates, 2018. Global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women. WHO: Geneva, 2021
29. World Health Organization, "Violence Against Women: Prevalence Estimates", 2021
30. WebMd, "Love Bombing: Signs to look out for"(2024)
31. Zakon o kaznenom postupku, čl.99

32. Zakon o nabavi i posjedovanju oružja građana, čl.12
33. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, čl.21

b) Članci i Web stranice

1. Americas Quarterly, "Violence Against Women Is at the Center of Mexico's Security Crisis", <https://www.americasquarterly.org/article/violence-against-women-is-at-the-center-of-mexicos-security-crisis/>
2. Biography, "Ted Bundy", <https://www.biography.com/crime/ted-bundy#ted-bundys-victims>
3. Caritas, <https://caritas-smn.hr/nasilje-u-obiljelji/>
4. Carnegie Democracy Conflict and Governance Program, "El Salvador's State of Exception makes women collateral damage", <https://carnegieendowment.org/posts/2023/05/el-salvadors-state-of-exception-makes-women-collateral-damage?lang=en>
5. Centar za žene žrtve rata Rosa, <https://www.czzzr.hr>
6. Center for Strategic & International Studies, "Femicides in Mexico: Impunity and Protests", <https://www.csis.org/analysis/femicides-mexico-impunity-and-protests>
7. Colombia One, "Femicides in Colombia: When Protective Measures Fail Women", <https://colombiaone.com/2024/06/02/femicide-colombia/>
8. Deutsche Welle, "Turska istupila iz Istanbulske konvencije", <https://www.dw.com/hr/turska-istupila-iz-istanbulske-konvencije/a-56952452>
9. Dnevnik.hr, "Ubijena žena slagala je proizvode kada se pojavio njen bivši partner. Svjedoci u suzama: "Mislila sam-izvući će se... valjda će se izvući..." (2021), <https://dnevnik.hr/vijesti/crna-kronika/svjedoci-o-ubojstvo-zene-u-splitskoj-trgovini-686447.html#:~:text=Šokantno%20ubojstvo%2044%2Dgodišnje%20žene,10%20do%2040%20godina%20zatvora>
10. Domine, "Femicid- zasebno kazneno djelo u Hrvatskoj", <https://domine.hr/femicid-zasebno-kazneno-djelo-u-hrvatskoj/>
11. Duga Zagreb, <https://www.duga-zagreb.hr>
12. Europski institut za jednakost spolova, https://eige.europa.eu/gender-based-violence/femicide?language_content_entity=en#:~:text=Femicide%20is%20broadly%20defined%20as,of%20'honour'%3B%20etc
13. Europski institut za jednakost spolova, "Mjerenje femicida u Hrvatskoj", https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/20211563_pdf_mh0121103hrn_002.pdf
14. Glas Istre, Hrvatska predana zaštiti žena, problemi u sudovima", <https://www.glasistre.hr/hrvatska/2023/09/11/hrvatska-predana-zastiti-zena-problemi-u-sudovima-883747>
15. Global Alliance for Women. (2021). "International Cooperation.", <https://globalallianceforwomen.org>
16. Global Press Journal, "15 years after Latin America's First Femicide Law, the Killings Continue", <https://globalpressjournal.com/americas/15-years-latin-americas-first-femicide-law-killings-continue/>
17. Hrvatska Udruga za pomož žrtvama nasilja, <https://www.bijelikrug-hrvatske.hr/o-nama/>
18. Index, "Plenković: Nasilje nad ženama nije nikakva privatna stvar", <https://www.index.hr/vijesti/clanak/plenkovic-nasilje-nad-zenama-nije-nikakva-privatna-stvar/2600043.aspx>
19. Index, "Šefica skloništa za žene: Žena crna od batina, a nasilnik se izvuče s prekršajem" (2021), <https://www.index.hr/vijesti/clanak/sefica-sklonista-za-zene-zena-crna-od-batina-a-nasilnik-se-izvuče-s-prekršajem/2253992.aspx>
20. Instituto de la Mujer. (2021). "Policy Advocacy.", <https://www.inmujer.gob.es>
21. Keep the volume up for rights defenders in Turkey, "We Will Stop Femicide Platform" <https://www.sessizkalma.org/en/defender/we-will-stop-femicide-platform>
22. La Casa del Encuentro. (2022). "Awareness Campaigns.", Error! Hyperlink reference not valid.

23. Library of Congress, “Argentina: Criminal Code Amendment to Include Femicide“, <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2012-05-03/argentina-criminal-code-amendment-to-include-femicide/>
24. National Commission on Forced Marriage UK, “Your Life, Your Marriage, Your Choice“, <https://forcedmarriagecommission.co.uk/banaz-mahmod/>
25. NPR, “How #NiUnaMenos grew from the streets of Argentina into a regional women's movement“, <https://www.npr.org/2021/10/15/1043908435/how-niunamenos-grew-from-the-streets-of-argentina-into-a-regional-womens-movemen>
26. Ombudsman, “Odbor za uklanjanje svih oblika diskriminacije žena – CEDAW“, <https://www.ombudsman.hr/hr/odbor-za-uklanjanje-svih-oblika-diskriminacije-zena-cedaw/>
27. Oxygen True Crime, “How a 'Family Joke' About a Teen 'Under the Patio' led to Derial Killer Couple's Capture“ (2024), <https://www.oxygen.com/crime-news/how-serial-killer-couple-fred-and-rosemary-west-were-caught>
28. POMED, Project on middle east democracy, “Until when?! Honor Killings and other domestic violence against women in Jordan“, <https://perma.cc/4QXX-WF5D>
29. Portal Novosti, “Ni jedna žrtva više, ni jedna žrtva manje!“, <https://www.portalnovosti.com/ni-jedna-zrtva-vise-ni-jedna-zena-manje>
30. Radio Free Europe Radio Liberty, “Deaths of Women put spotlight on Honor killings in Pakistan“, <https://www.rferl.org/a/pakistan-womens-deaths-honor-killings/32708708.html>
31. Representation Office, European Union, “European Union and United Nations launch the Spotlight Initiative to combat femicides in Argentina“, <https://www.undp.org/european-union/press-releases/european-union-and-united-nations-launch-spotlight-initiative-combat-femicides-argentina>
32. Reuters, “Afghan brothers go on trial in Germany for honour killing of sister“, <https://www.reuters.com/world/afghan-brothers-go-trial-germany-honour-killing-sister-2022-03-02/#:~:text=Some%2025%20people%20were%20victims,TDF%20said%20in%20a%20state%20ment>
33. Sigurna Kuća, <https://www.sigurnakucaistra.hr/>
34. Sigurno mjesto, Oblici nasilja, [http://www.sigurnomjesto.hr/savjetovanje/oblici-nasilja/#:~:text=Ubojstva%20u%20ime%20%C4%8Dasti%20\(engl.ili%20sumnje%20na%20bra%C4%8Dnu%20nevjeru](http://www.sigurnomjesto.hr/savjetovanje/oblici-nasilja/#:~:text=Ubojstva%20u%20ime%20%C4%8Dasti%20(engl.ili%20sumnje%20na%20bra%C4%8Dnu%20nevjeru)
35. Social Europe, Femicide: why a specific crime is needed, <https://www.socialeurope.eu/femicide-why-a-specific-crime-is-needed>
36. Solidarna, “Akcija 'Sigurnost žena je odgovornost države' održana u više od 20 gradova“, <https://solidarna.hr/akcija-sigurnost-zena-je-odgovornost-drzave-odrzana-u-vise-od-20-gradova/>
37. Spotlight Initiative, “A pathway for ending violence against women and girls“ <https://www.spotlightinitiative.org/>
38. The Conversation, “Femicide in Italy: a modern phenomenon deeply rooted in country's cultural past“, <https://theconversation.com/femicide-in-italy-a-modern-phenomenon-deeply-rooted-in-countrys-cultural-past-222665>
39. Un Women, “SDG 5 – Gender equality“, <https://www.unwomen.org/en/resources/gender-snapshot/sdg-5?>
40. Voa News, “Colombia Struggles to Convict Killers of Women, Experts Say“, <https://www.voanews.com/a/colombia-struggles-to-convict-killers-of-women-experts-say/4670623.html>
41. Wilson Center, “Endengering Safety: Addressing femicide in Mexico“, <https://www.wilsoncenter.org/collection/engendering-safety-addressing-femicide-mexico>
42. Zadarski hr, “Tisuće su na Instagramu pratile kako Sulejmanović ubija suprugu metkom u glavu! Zašto je Meta satima držala video?“ (2023), <https://slobodnadalmacija.hr/zadar/forum/tisuce-su-na-instagramu-pratile-kako-sulejmanovic-ubija-suprugu-metkom-u-glavu-zasto-je-meta-satima-drzala-video-1314242>
43. Žene i Mediji, “Skloništa za žrtve obiteljskog nasilja-bijeg iz (ne) sigurnosti doma (2020), <https://www.zeneimediji.hr/sklonista-za-zrtve-obiteljskog-nasilja-bijeg-iz-nesigurnosti-doma/>

44. Ženska osoba, <https://zenskasoba.hr>

c) Sudske presude

1. Presuda 12 K-11/15-135, Općinski sud u Karlovcu (28 listopada 2016) (RH); Presuda III Kž 2-17-4, Vrhovni sud Republike Hrvatske (31 lipanj 2017) (RH).
2. Presuda Županijskog suda u Zagrebu, 12 K-11/15-135 (28. listopada 2016. godine)
3. Presuda Županijskog suda u Zagrebu, 18 K-104/14 (15. prosinca 2014. godine)
4. Presuda Županijskog suda u Zagrebu, 17 Kmp-8/17 (9. travnja 2018. godine)